

LITURGIKA

DLA GR.-KAT. MOLODEŽI
NARODNYCH, HOROŽANSKICH I SEREDNICH
ŠKOL

Sočinil

O. EMILIAN BOKŠAJ
prof. religii

S odobrenijem Eparch. Praviteľstva Prešovskaho

p. č. $\frac{2334}{2172}$ / 1946

1 9 4 6

PETRA — PREŠOV

1. Potreba vnišňaho bohosluženija.

1. Hospoda Boha majeme počitati peredovsim vnutrenno. Christos skazal: „Duch jest' Boh i iže klaňajetsja jemu, duchom i istinnoju dostojit' klaňatisja. (Jo. 4, 24). Ale siju vnutrennu pobožnost' majeme i vnišnymi znakami vyjaviti, bo:

a) Hospod' Boh sotvoril ne liš dušu, ale i t'ilo naše, s'ido-
vateľno dostojno, čtoby Jeho ne toľko dušeju, ale i t'ilom našim proslavl'ali.

b) Čelovik uže ot prirody takij, čto jesli dačto vnutrenno čuvstvujet, to želajet i vnišnymi znakami projavl'ati.

c) Vnišňoje bohosluženije jest' razom i ispovidanijem viry našej. Christos skazal: »Vsjač iže ašče ispovist' mja pred čeloviki i Syn čelovečeskij ispovist' jeho pred anđely Božiimi.« (Luk. 12, 8).

2. Sije vnišňoje bohosluženije nazyvajetsja obrjadom. Obrjad predpišet, jaki molitivy i pisni, jaki sv. d'ijstvija treba nam otpravl'ati v čest' Boha. Najvažnijši časti obrjada ustanovil sam Isus Christos. On naučal nas, jak treba molitisja (Otče naš...), jak treba pereminiti chľib i vino v sv. službi, čim i jakimi slovami treba krěstiti, otpuščati hrichi, posvjatiti svjaščennikov, itd., značit holovny časti cerkovnoho obrjada on sam podal nam. Pozdňijše apostoly, sv. otcy i jepiskopy tak na vostoci, jak na zapad'i, dopolňovali obrjad novymi molitvami, pisňami i sv. d'ijstvijami, daže novymi bohosluženijami. I tak nastali uže ot davna v Christovoj Cerkvi dva obrjady: grečeski christiane mali grečeskij (vostočnyj) obrjad, a rimľane mali latinskij (zapadnyj) obrjad. Ale viru mali tu samu i greki i rimľane.

My grekokatoliki viru Christovu perebrali ot grekov i tak majeme grečeskij (vostočnyj) obrjad. Zapadny christiane že perebrali ot rimľan, zato oni majut latinskij obrjad i nazyvajutsja rimokatolikami. Grečeski bohoslužebny knihi pereložili na slavjanskij jazyk sv. Kiril i Metodij v IX-om viku.

Obrjad a vira to ne odno. Vira jest' ot samoho Isusa Christa a iz obrjada liš holovny časti. Zato viru zmiňiti, dopolniti, abo sokratiti ne možno. Ale v obrjad'i zrobiti zminy, zaprovaditi

novy bohosluženia, novy prazdniky, novy pisni i molitvy možno, ale len sv. Materi Cerkvi, koli to ona uvažajet potrebnym dľa siavy Božoj i spasenija virnikov. Tak to robila sv. Mati Cerkov vse i budet robiti i v budúcnosti.

Perechoditi iz odnoho obrjada na druhij jest' zaboroneno. Perechod takij dozvoľajetsja tolko s razrišenijem apostol'skaho prestola.

Staranije Christovoj Cerkvi sojediti vostočnych christian (unia) ne tolko značit, jak pereťahnuti ich na latinskij obrjad ale sojediti ich v jedinoj pravdivoj viri, čtoby bylo „odno stado i odin pastyrj.“ Papa Lev XIII yrazno skazal: „Ne choču vas sdělati latinikami, no katolikami.“

3. Nauka, kotora zanimajetsja cerkovnym obrjadom, nazyvajetsja: liturgika. Ona dělitsja na četyri časti:

1. Svjaty mista.
2. Cerkovny prinadležnosti.
3. Svjaty bohosluženia.
4. Svjaty časy.

I. Svjaty mista

2. Chram Božij.

Otkoli Ťudi žijut na sviťi, vse mali okremy mista abo chramy, posvjaščenny dľa otpravljenja sv. bohosluženij. V starom zaviťi takim mistom bylo sv. šater, čto ustroil Mojsej po prikazu Božomu. Potom zbudovali sobi židy v Jerusalimi prekrasnyj chram i tam končili svoi bohosluženia.

1. Pervy christiane čerez jakijto čas chodili v jerusalimskij chram i vjedno s židami brali učať v bohosluženijach, liš na otpravljenje sv. služby sobiralisja v privatnych domach bohatšich christian.

Podčas peresěidovanija christiane skryvalisja v katakombach. Katakomby byli hluboko pod zemleju vykopany koridory (1 m. široki a 2 m. vysoki). v stěnach kotorych byli otvory dľa pohrebenija mertvych. Mistami sii koridory rozširilisja i tvorili širši mistnosti. hde christiane nad hrobami mučenikov otpravľali svoi bohosluženia.

Ot časov Konstantina Vel. christiane dostali svobodu religii (milanskij edikt 313 r.) i načali sobi budovati chramy v horodach. Sam Konstantin Vel. i jeho mati sv. Helena dali pobudovati bolše prekrasnych cerkvej v Jerusalimi i v Rimi.

2. Nyňi suť chramy: 1. soborny abo katedral'ny, hde byvajat jepiskop, 2. parochial'ny, hde byvajat dušpasyrj prichoda, 3. filial'ny, hde v seli ne jest' duchovníka i 4. monastyrski pri monastyrjach. Okrem toho suť i kaplice, t. j. meňši chramy.

Chramy Boži zaosmotreny suť zvyčajno vežami, oni ukazujut na nebo, hde jest' naša pravdiva otčina. Vo vežach pomuščeny suť zvony. V počatku christiane ne uživali zvony, ale — abo cerkovny sluhi sklikovali ludej na bohosluženje, abo holosom truby, abo bitijem v dosku označali počatok bohosluženia. Pervy zvony proischoďat iz Francii i dal ich vyliti sv. jep. Pavlin v Nol'i (Kampanija). Priznačenie zvonov vyražajet stich:

Boha slav'ju istinnoho,
narod virnyj sobiraju,
mertvyh plaču, tuču hoňu,
dñi svjatočny izviščaju.

Pri ñikotorych cerkvach jest' okremišnij budinok dľa zvonov: zvonica.

3. Stil'i cerkovny.

Christiane staralisja budovati čim krasši chramy dľa Boha i tak v tečenii vikov vytvorilisja rozličny stil'i cerkovny.

1. V starinnom viku byli:

a) Stil' bazilikovyj. Sej stil' majet formu dolhoho prjamokutnika s polkruhovym zakončenijem (apsis). Vzdovž cerkvi suť kolumny, kotory rozd'il'ujut cerkov na bolše (3-5) korablej. Na serediňi cerkvi jest' ambon (podvyšennoje misto), hde čitajut evanhelije i apostol. Prestol stoit v apsisi, majet četyri stolpy s baldachinom a svjaščennik otpravljajet bohosluženje obraščennyj licem k narodu. (Chram sv. Klimenta v Rimi.)

b) Stil' bizantijskij. Majet formu grečeskoho, rovnoramennoho kresta, na serediňi ktoroho podnimajetsja velika, polkuľova baňa (kupola). Okolo sej baňi jak centra grupiruiutsja meňši baňi, za čto sej stil' nazyvajetsja i centralnym stil'om. U vnutri cerkvi bohatoje ozoločenie i prekrasny mozaiki. (Cerkov „Hagia Sofia“ v Konstantinopol'i.)

2. V seredňom viku vytvorilisja:

a) Stil' romanskij. Osnovnyj naris latinskij krest. Mury tolsty, povala polkulisto sklepovana i stoit na pillerach. Okna uzki i končatsja polkruhom. Chramy v romanskom stil'i majut vyraz zamkovoho budinka.

b. **Stil' gotickij.** Cila budova pnetsja v horu. Veži vysoki i ukrašeny. Okna, dveri ostrokončasty. Veliki okna zamaľovany, nasľidkom čoho u vnútri cerkvi tajemnyj smerk. (Chram sv. Vita v Prazi, Dom v Košicach).

3. V novom viku nastali:

a) **Stil' renesanskij,** kotoryj obnovľajet spôsob budovania starych grekov i rimľan. V serediňi cerkvi velika baňa, jasny, veliki korabl'i, na oknach i dverjach praviľny geometričny linii (kruh, polkruh, tri — i prjamokutniki i pr.) V sëm stiři budovanyj najkrasšij i najbolšij chram svita: Chram sv. Petra v Rimi nad hrobom sv. Petra.

b) **Stil' barokovyj,** vytvorilsja iz stiľa renesanskoho v 17. stolitii. Sej stil' zališajet praviľny geometričny figury i sklonitsja do skrivlenych, skručenych linii. (Chram Isusa v Rimi.)

c) **Stil' rokoko.**

d) **Stil' modernyj.**

U nas do serečiny 19. stolitija byli perevažno derevjany cerkvi. Najbolše rozširenyj byl stil' bojkovskij, verchovinskij, makovickij. Sii cerkvi mali tri baňi, iz kotorych seredňa byla najbolša. Murovany cerkvi majut formu podolhastu z polkruhovym zakončenijem (apsis), hde stoit oltarj. Dveri, okna prjamokutniki s polkruhom na verchu. Veža napered'i z dvoma-trema kul'ami.

4. Vnutrenna čast' cerkvi.

Chram Božij rozd'il'ajetsja na tri časti: pritvor, korabeľ i oltar.

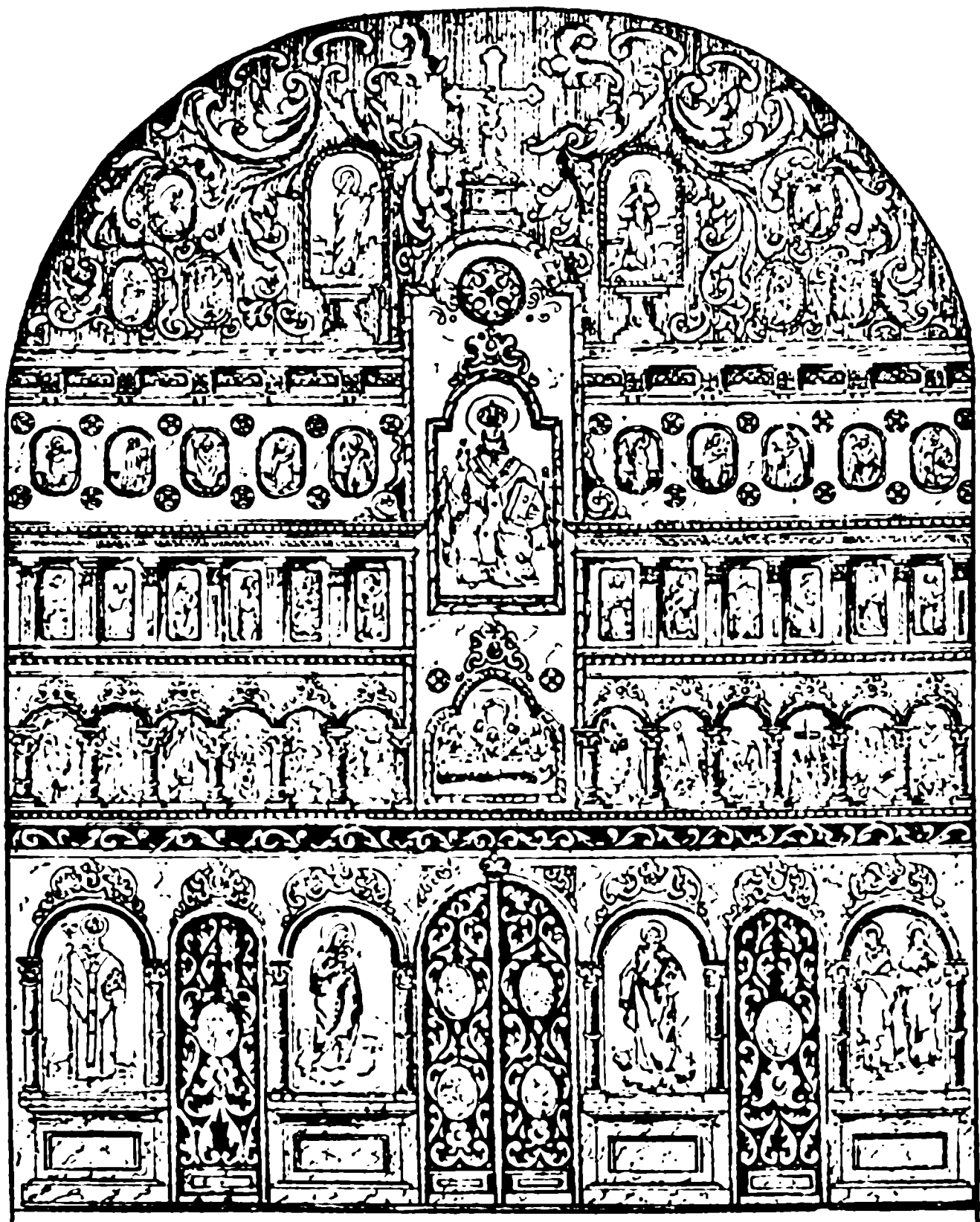
I. Pritvor jest' peredňa čast' cerkvi. Tut stojali davno ohlašeny (katechumeny), kotory prihotovľalisja do sv. kreščenija. Sije bylo misto i dľa kajannikov, kotorym zaboroneno bylo vstupiti v cerkov. Dnes tut otpravľajetsja pervá čast' kreščenija i tut čekajut ženy, prichod'ači na vyvodki.

II. Korabeľ jest' seredňa čast' cerkvi, hde stojat virniki počas bohosluženija. V korabl'i suť:

1. **Krilosy** na oboch bokach korabl'a, v kotorych sid'at pivcy i spivajut počas bohosluženija.

2. **Kazatel'nica.** Ottuda vyhološujet svjaščennik sv. propovid'. Davno na serediňi cerkvi byl ambon, časom ambon posunulsja do stiny cerkvi i tak nastala nyňišňa kazatel'nica.

3. **Ikonostas,** kotoryj rozd'il'ajet korabeľ ot oltara. To jest' derevjana stina s svjatymi obrazami.

Ikonostas

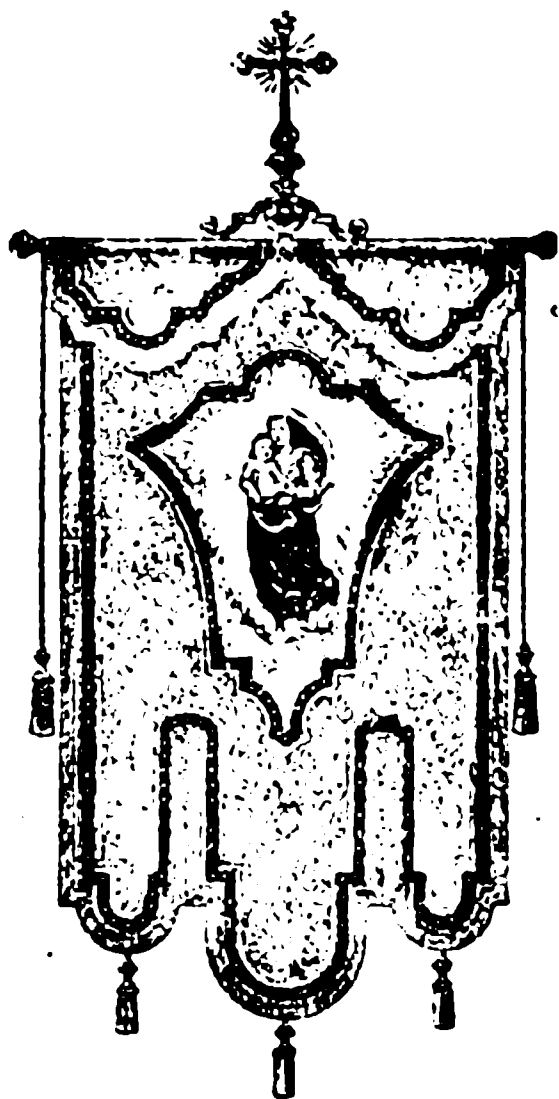
Davno na tom místi stojala derevjana perehoroda, na ktoru virniki pczavišovali vsjaki sv. obrazy. Cerkov potom na II. nikejskom sobori (r. 778) ustanovila, jaki obrazy i v jakom porjaku majut byti umiščeny na ikonostasi.

Na ikonostasi suť četyri holovny obrazy: I. Christos jak učitel' svita. Pr. Ďiva s malym Isusom na rukach, sv. otec Nikolaj i obraz chrama cerkvi. (Koli chramovyj prazdnik jest' sv.

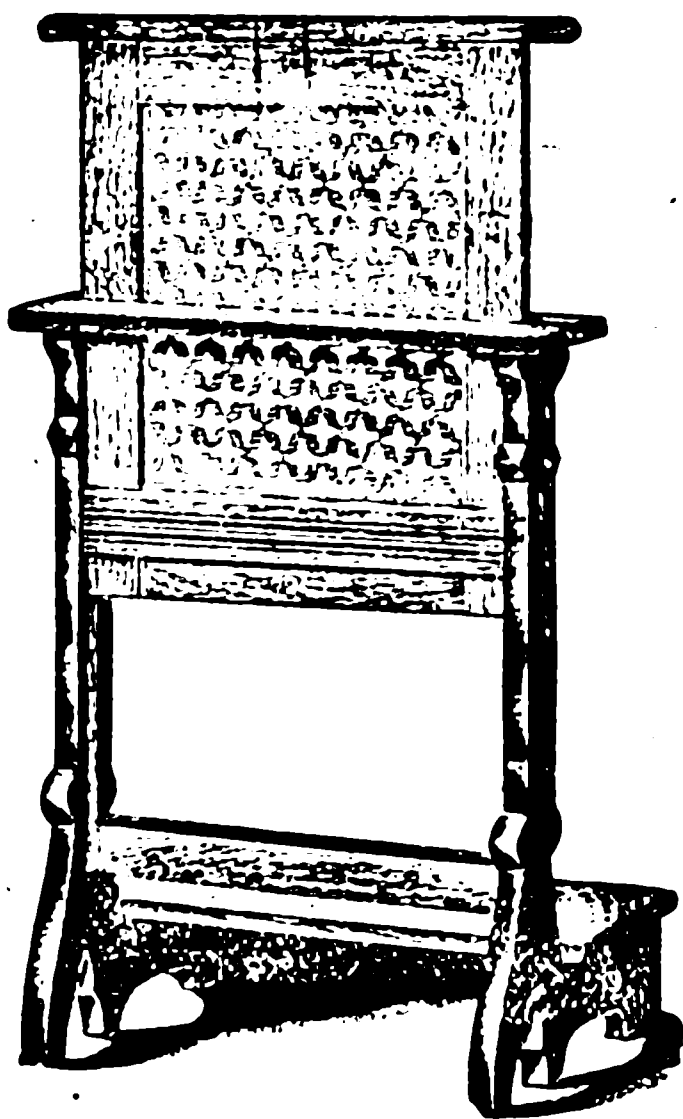
Nikolaj, tohda na tom mist'i je obraz sv. Joanna Krestiteľa.) V druhom rjad'i suť prazdniki Hospod'ski i Bohorodičny (12). Nad nimi v treťom rjad'i obrazy 12 apostolov. V najvyššom že rjad'i obrazy prorokov (16). Nad carskimi dverjami suť obrazy: Tajna večerja, Isus jak archijeraj, a na samom verchu krest, iz dvoch bokov s Pr. Divoju Marijeju i sv. Joannom.

Na ikonostasi suť tri dveri: sereďni nazyvajutsja carskimi, dvi pobočny že: diakonskimi i palamarskimi.

4. Soleja, — pered ikonostasom podvyšennoje misto, sjahajučoje ot odnoj st'ini do druhoj.

Choruhv

Spovidal'nica

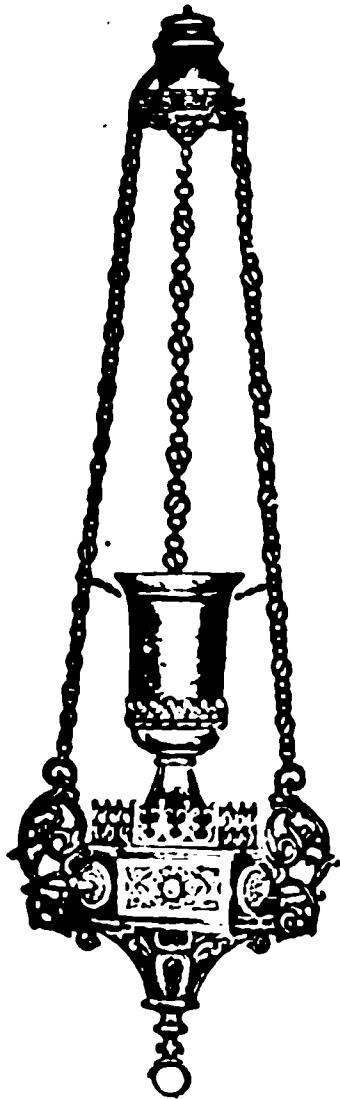
5, Spovidal'nica, hde svjaščennik spovidajet virnikov.

6. Tetrapod (analogion), na sereďni cerkvi, pered ikonostasom pomiščennyj malyj stol s svjatym obrazom, kotoryj pri vohod'i do cerkvi cilujut virniki.

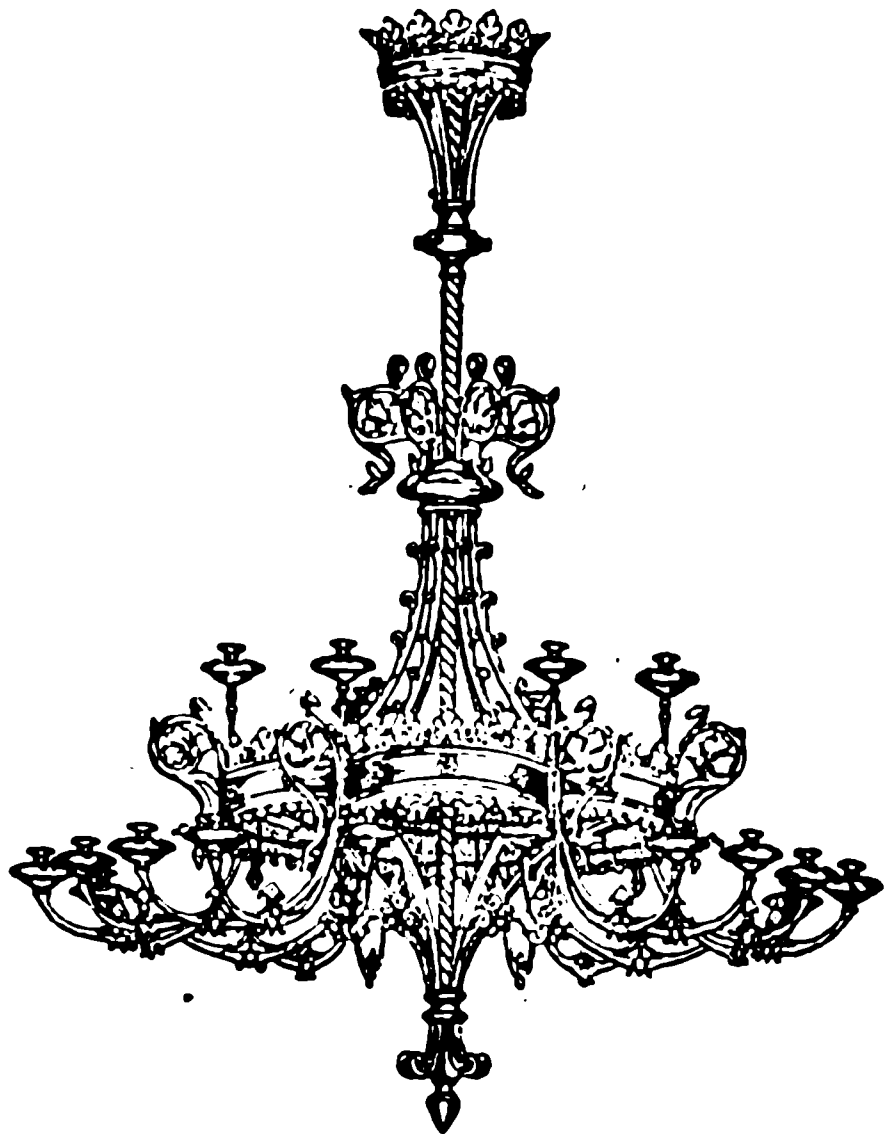
7. Zastavy ili choruhvi, — pobidonosny znaki svjatoj Cerkvi, služuščija i dľa ukrašenija chrama.

8. Mňohosvičnik dľa osviščenija chráma, kotoryj izobražajet krasotu sotvorennoho svita.

9. Vična lampa, kotoraja pered ikonostasom nispuščenno horit neprestanno, na znak, čto na prestol'i v najsv. Eucharistii prisutnyj jest' I. Christos.

Vična lampa

Mňohosvičnik (luster)

10. V katedraľnych chramach naprotiv kazatel'nicy jest' jepiskopskij tron.

11. Lavki (skamejki) dľa virnikov.

12. Božij hrob, v kohoryj v Vel. Pjatnicu polahajetsja plaščanica, t. j. obraz v hrobi ležaščaho Isusa. (Vid' na 48 str.).

13. V nikotorych cerkvach suť i pobočny prestoly.

III. Oltar abo svjatyňa. Tut stoit holovnyj prestol, pri ktorom otpravľajet svjaščennik bohosluženija. Za oltarom jest' hornoje sidališče dľa sviaščennika, a bokom žertvennik, hde svjaščennik prihotovľajetsja k sv. službi. Iz oltara vedut dveri v sakrestiju, hde sohraňajutsja cerkovny rizy i pribory i hde svjaščennik oďivajetsja k bohosluženiju.

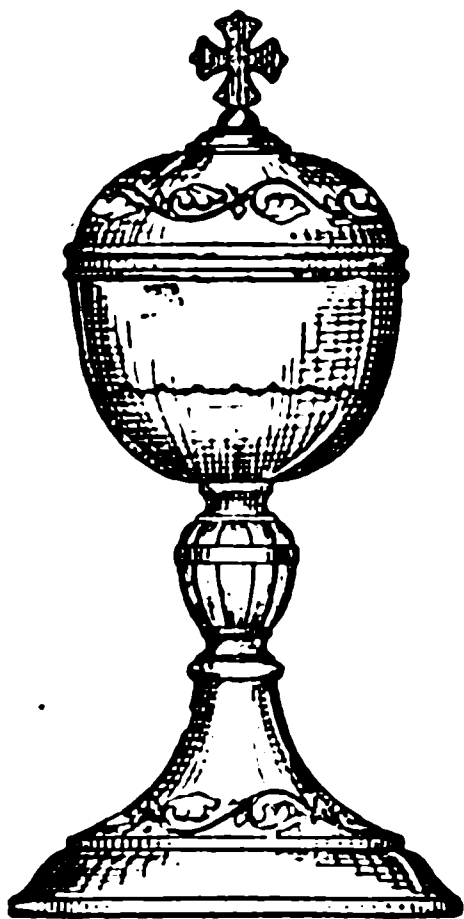
5. Prestol.

Isus Christos prvu bezkrovnú žertvu soveršil na tajnoj večeri na stolí. Po jeho primiru i apostoly dľa žertvovanija sv. služby uživali snačala tože stol. Pozdňijše nastal obyčaj sv. službu otpravľati na hrobach mučenikov.

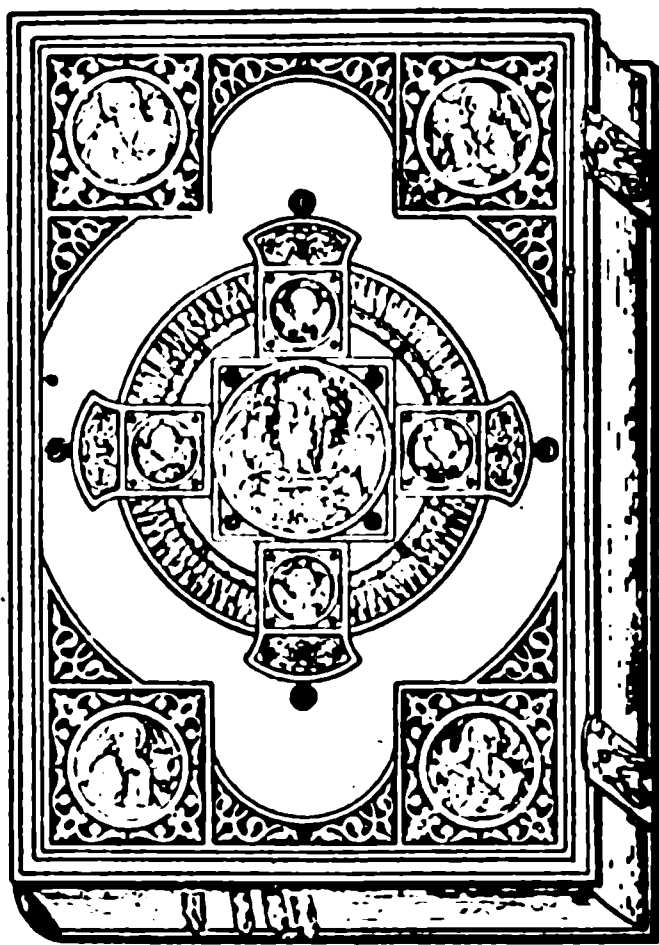
Dnesj prestoly suť abo iz dereva. abo iz kameňa i majut formu četyreuhol'nika.

Na každom prestolí majet byti: **antimins**, t. j. mala chustka (20X30 cm) šovkova, abo polotňana, v ktorej suť zašity mošči ňikotoroho svjatoho. Na antiminsí izobraženo položenije Is. Christa v hrob i na četyrech kutach obrazy evanhelistov. Bez antiminsa ne svobodno otpravľati sv. službu.

Prestol pokryvajetsja trema obrusami: **katasarkoju**, **enditijeju** i **ilonom**. Antimins nachoditsja meždu katasarkoju i enditijeju, ilon že podčas sv. služby rozstel'ujetsja na prestolí pod čašeju i diskosom.

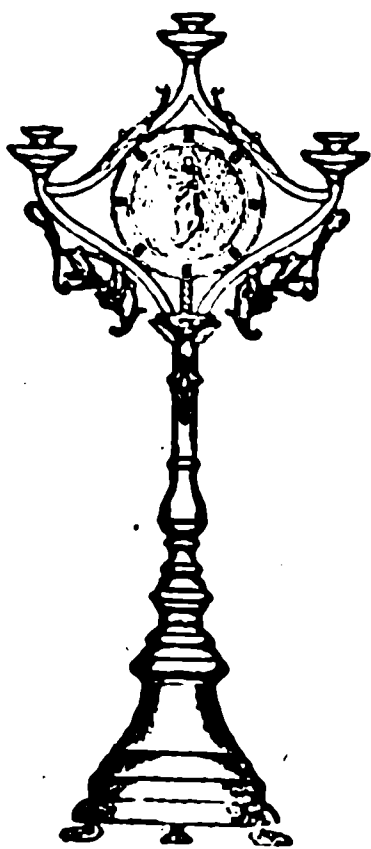
Darochraniteľnica

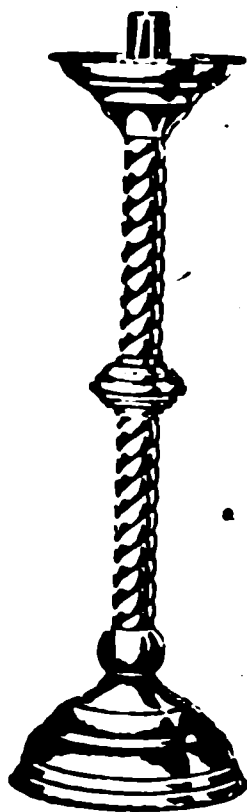
Evanhelije

Na prestolí stoit **kivot**. Jest' to metalava abo derevjana skryňka na vzor cerkvi, abo starozavitnoho kivota. V kivoťi nachoditsja darochraniteľnica s najsvjaťijšimi Tajnami. (Daro-

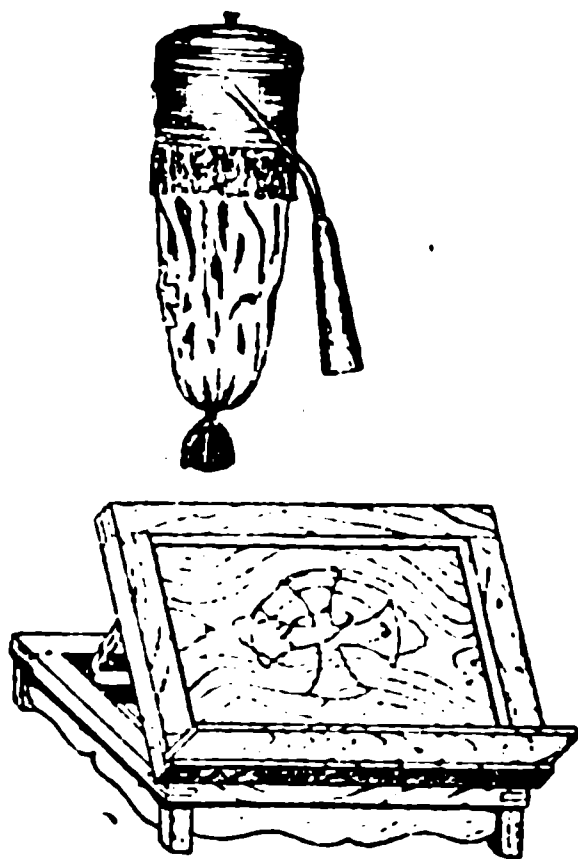
chrániťnica ješ' metalova čaša s pokryvalom i na verchu s krestikom.) Okrem toho na prestoli majet byti: Evanhelije, krest i svički. Nad prestolom podňimajetsja baldachin, spočivajuščij na četyrech stolpach. Stolpy označajut 4 evanhelistov. Prestol zvykli ukrašati cvitami, po vozmožnosti živymi v znak

Troica

Svičnik

Mišok na sobiranije
hrošej (zvončok)
Podstavka na služebnik

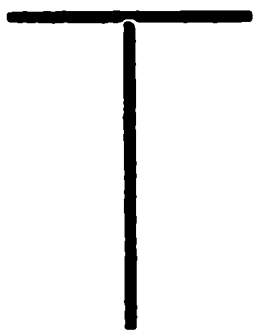
našej živoj viry. Neživy, papirovy cvity pripominajut nam neživu viru. Ješče i v zimi možno čeho-to živaho položity na oltar, napr. malo čatiny.

II. Cerkovny prínadležnosťi

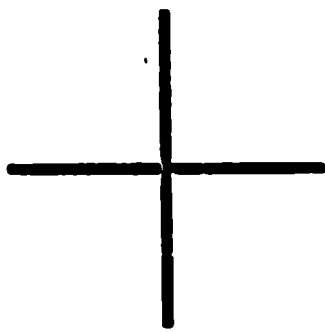
6. Krest i sv. obrazy.

1. Krest. V pohanskich časach krest byl znakom postydnoj kary razbojnikov. Smertiju Isusa Christa na krest'i stalsja krest znamenijem pobidy, znakom spasenija i slavoju ciloho christianstva.

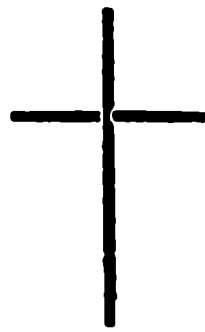
U triramennych krestov vyššoje ramja označajet tablicu Pilata, a spodnoje podnožije Christa na krest'i. Dakoli spodnoje ramja skosnoje v pamjať kresta sv. Andreja:

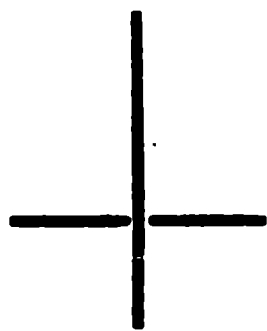
Najstaršij vid kresta

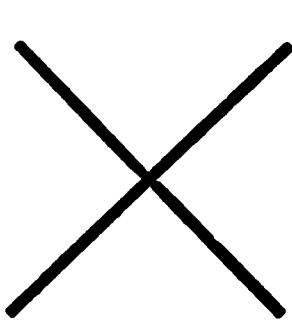
Grečeskij krest

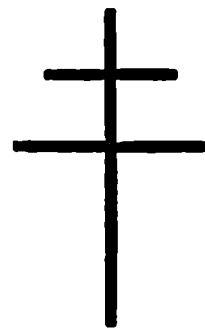
Latinskij krest

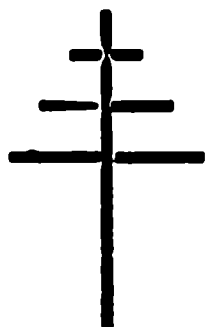
Krest sv. Petra

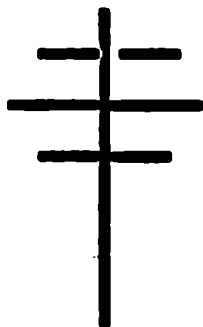
Krest sv. Andreja

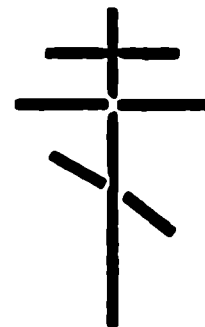
Apostolskij krest

Triramennyj
papskij krest

Obyčajnyj
triramennyj krest

Kosnyj triramennyj
sta.ogrečeskij krest

Okrem tich: pri bohosluženiach uživajetsja ručnyj krest. Na obchodach nesut processial'nyj krest. Na prestol'i stoit stojščij, — i pri puti priputnyj krest.

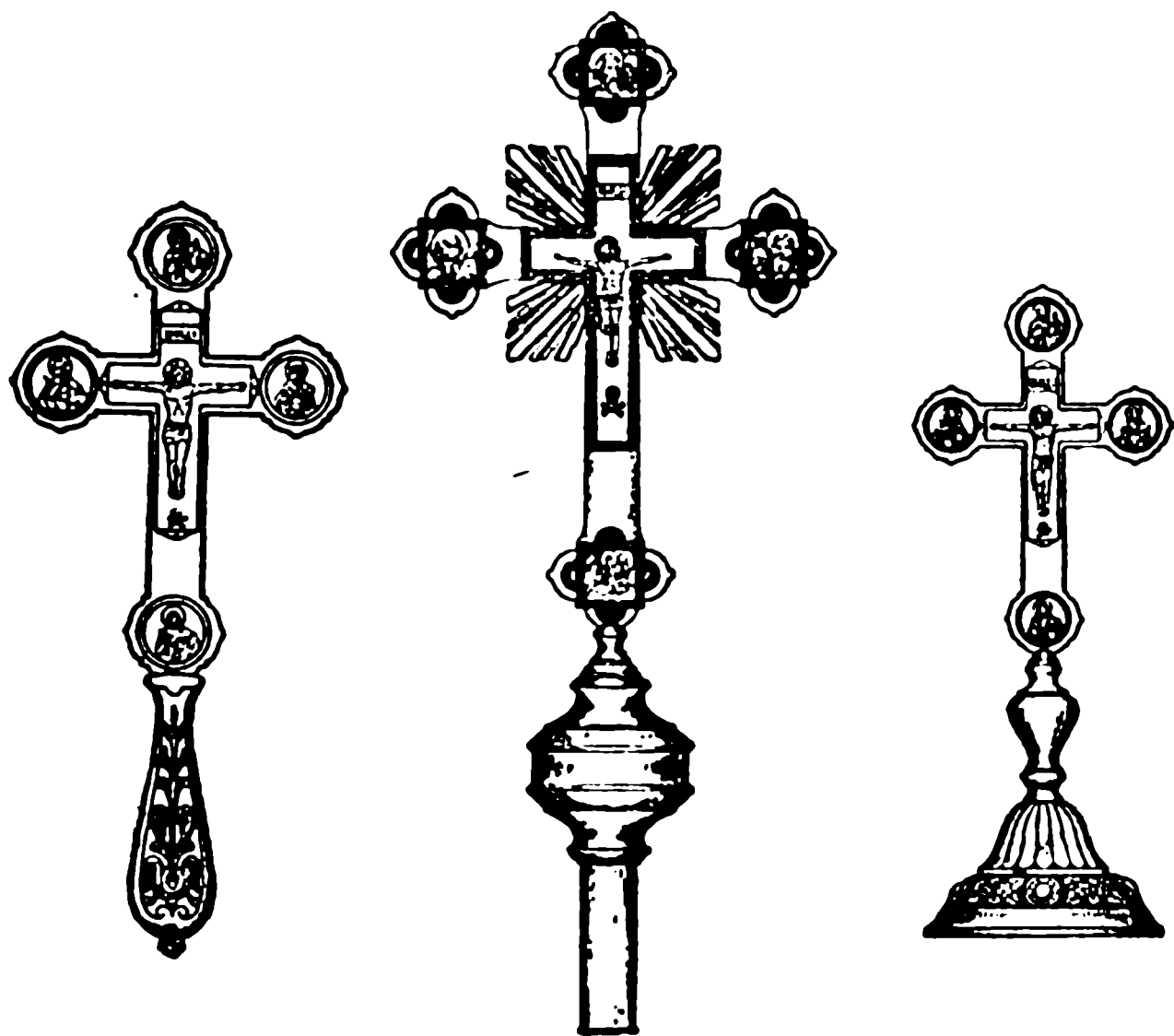
2. Svjaty obrazy služat dl'a ukrašenia Božoho doma i razom dl'a poučenia virnikov.

Boh Otec izobražajetsja vo vid'i starca (bo on jest' vičnyj) s skiptrom v ruki, pod nohoju zemna ku'a (bo on jest' panom ciloho svita), holova že v treuhol'niku (vsevidučost'). — Boh Syn izobražajetsja jak d'itina na rukach Materi Božoj; jak učitel' svita s knihoju; jak dobryj pastyr s jahňatom; jak raspyjatyj na krest'i; jak sid'ačij odesnuju Otca s krestom na plečach, itd. — Duch Svjatyj izobražajetsja jak holub (Bohovjavenije) abo vo vid'i ohnennyh jazykov (Soš. Sv. Ducha).

Prečistu Ćivu Mariju izobražajut jak Mater Božu s malym Isusom, abo jak neporočnu začatu: stoit na zemnoj ku'i, odita

v bilu odeždu i v siňij plašč, vokruh holovy 12 zvizd, a pod nohami polmisjac.

Anhely predstavljajutsja jak maly holovki bez tĭla (oni suť čisty duši), abo jak molodci v biloj odežd'i. Kryla u nich označajut hotovost' i bystrost' v Božej službi. — Sv. Michail archanhel izobražajetsja v panceri s mečem jak pobiditeľ dijavola.

Ručnyj krest

Processional'nyj krest

Prestoľnyj
stojaščij krest

Iz evanhelistov Matej izobražajetsja s čelovikom, ibo on načinajet svoje evanhelije rodovodom I. Christa; kolo Marka stoit lev (zvir pustvňi), bo on počinajet evanhelije propovidanijem sv. Joanna Krestiteľa v pustyni; kolo Luki stoit vol, bo počinajet evanhelije žertvovanijem svjaščennika Zacharii; sv. Joann izobražajetsja s orlom, čto označajet vysokij let dumok jeho evanhelija.

Sv. Peter v rukach deržit ključy carstva nebesnoho; sv. Pavel izobražajetsja s toporom, im otčali jemu holovu; sv. Andrej s kosnym krestom, na jakom byl raspjatyj. Mučeniki izobraženy timi sredstvami, kotorymi byli umučeny na smert':

toporom, kliščami, kolesom, strilami, itd. — Pri holovi každoho svjatocho vidime sjajevo (aureolu), čo označajet ich slavu i blaženstvo v nebi.

Okrem toho v uživanii jest' mnoho simboličnych znakov. Jak primírom: krest, jakor i serdce označajut: viru, nedeždu, ľubov; jahňa so zastavoju: smert' i voskresenje I. Christa; palma: znak mučeničeskoj smerti; ryba označala u davnych christian Isusa Christa, bo grečeska forma seho slova (ichtüs), skladajetsja iz pervych bukv sľidujuščich grečeskich slov: Isus Christos Božij Syn Otkupitel'. A i O označajet takož I. Christa, bo on skazal o sebi: Az jesm alfa i omega (t. j. načalo i konec).

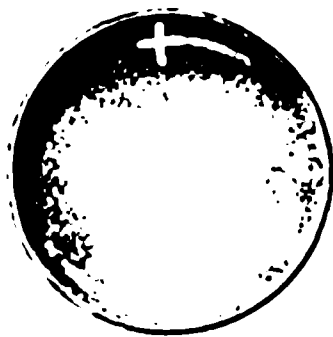
7. Cerkovny sosudy.

1. K sv. službi potrebný cerkovny sosudy suť: čaša i diskos.

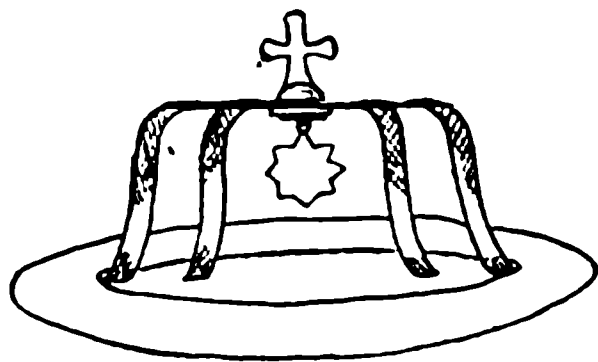
Čaša majet byti iz metala vnútri pozoločena. Čašu pokrývame **lentionom** (bílýj polotňanyj ručnik) i **malým pokrývalom**.

Čaša

Diskos

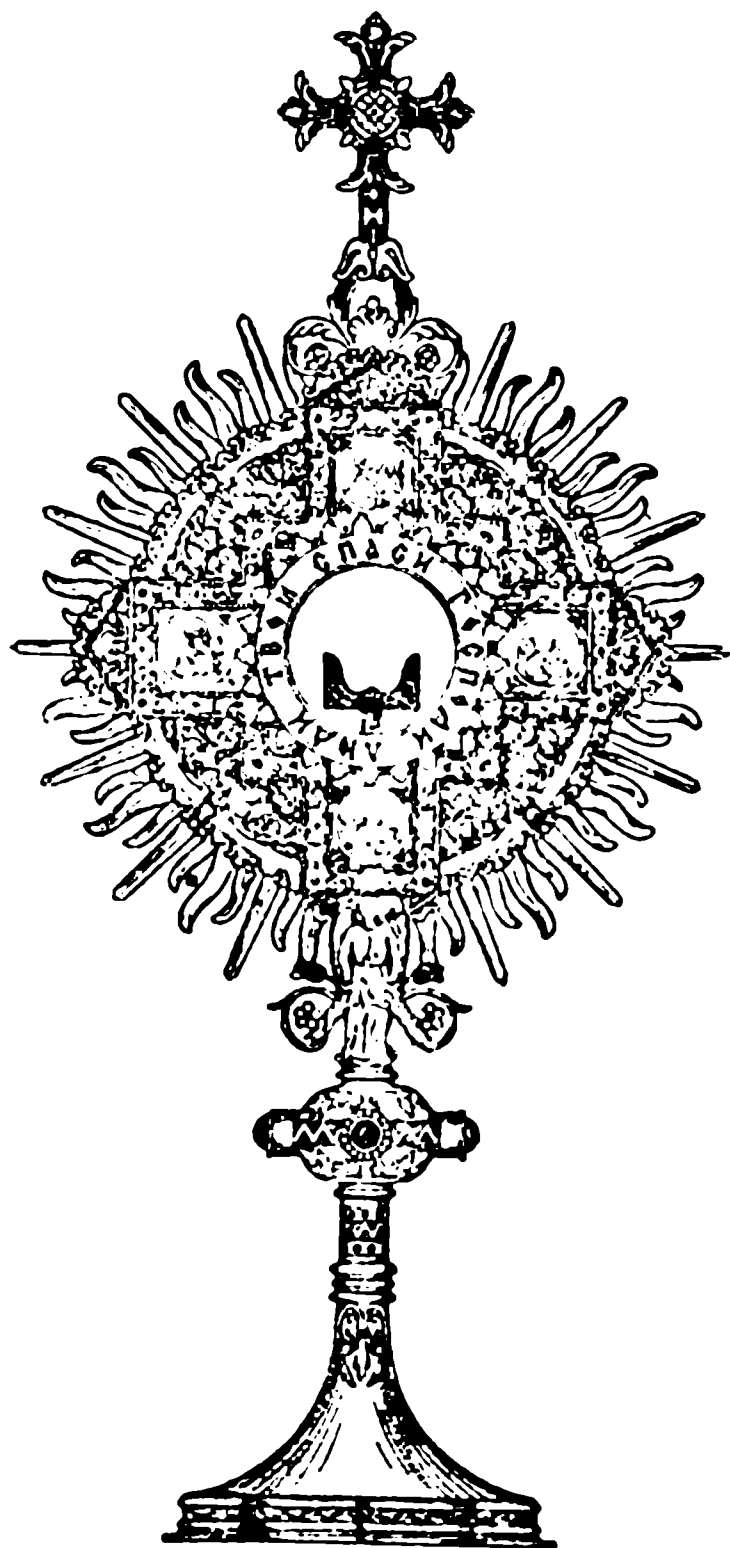
Zvizda
(postavlena na diskosi)

Diskos je metalovýj tarelec, na ktorom rozložitsja ahnec i časticy prosfory, prihotovleny k sv. službi. Na diskos kladetsja **zvizda**, čtoby pokrývalo ne dotýkalosja do častic. Diskos pokrývajetsja **bolšim pokrývalom**. V sv. službi svjaščennik diskos položit na čašu i pokrýjet ich velikim pokrývalom, t. zv. **vozduchom**.

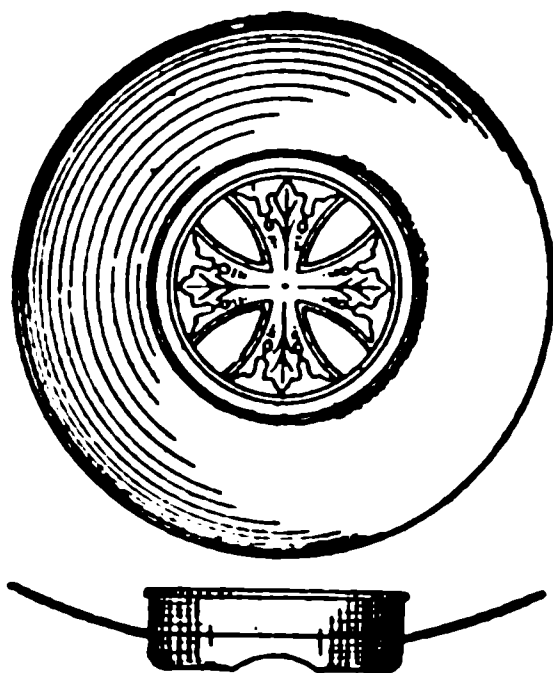
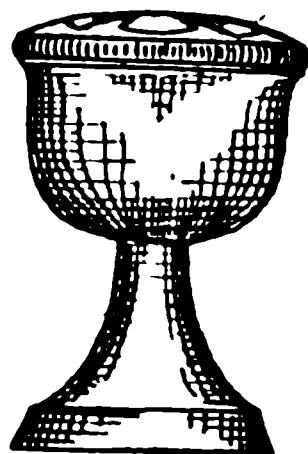
Naisv. Eucharistia sochraňajetsja v darochranitel'nici. Darochranitel'nicu s najsv. darami svjaščennik vyložit na prestol, ko'i otpravľajet suplikaciju (moleben). V ňikotorych cerkvach dľa sej cíli slúžit **daroukazatel'nica**. V darochranitel'nici

nachodatsja sv. dary dľa chorych. Pered prestolom vse majet horiti lampočka, bo pod vidami chľiba v darochraniteľnici postojano prisutnyj jest' Isus Christos.

Daronosica jest' sosud, v ktorom svjaščennik neset sv. dary chorym dľa pričáščenija.

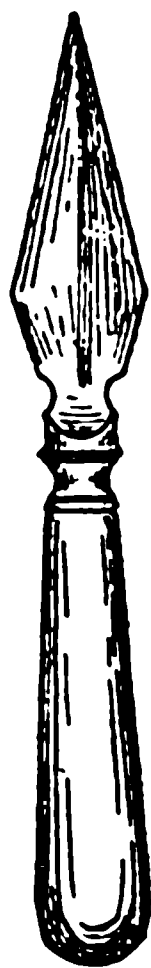
Daroukazateľnica
(monstrancia)

Daronosicy:
vo formi časy
vo formi diskosa

Dľa pričáščenija virnikov služit ložečka. Davňijše virniki tak pričáščalisja, čo pili iz čaši, abo ssali sv. krov rurkoju. Uživanije ložečki zavel sv. Joann Zlatoustyj. — Kopije služit

dľa rozrizania prosfory. Vино i voda, potrebny dľa sv. služby, stojat v ampulkach. — Zvonok slúžit dľa označenia važnijšich častej sv. služby.

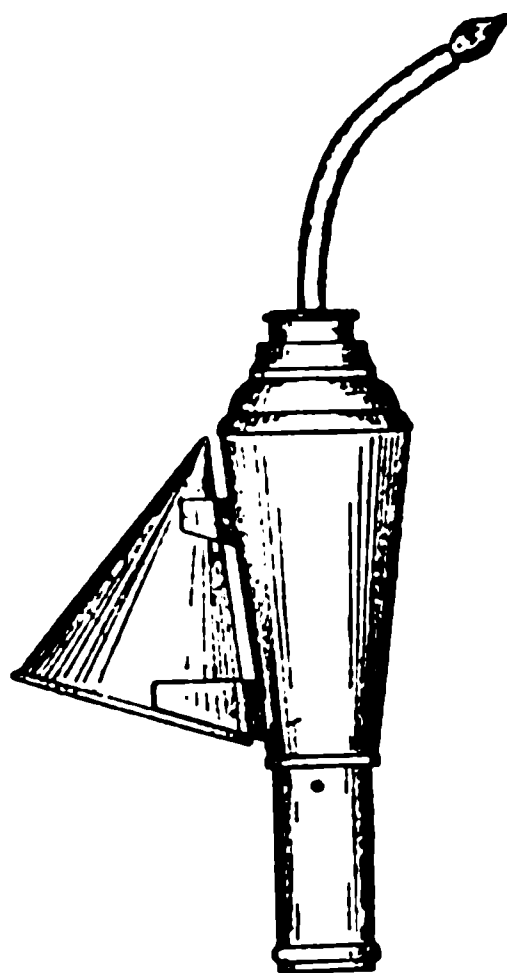
Kopije

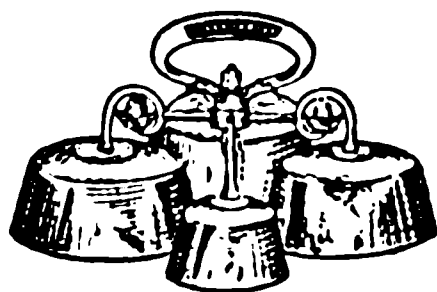
Ložečka

Štetc
na mirovanije

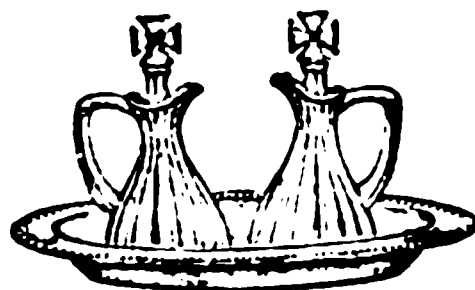
Zapaľovač

Prestoľny zvonki:
četyrehlasnyj

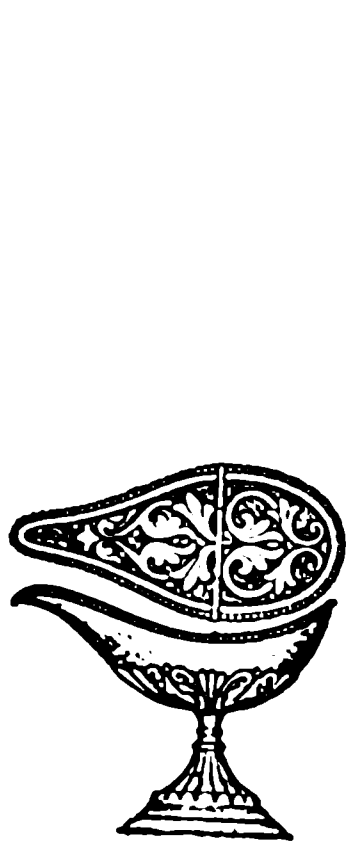
obyčajnyj

Ampulki

2. Pri inych bóhosluženijach uživajutsja sľidujuči cerkovny sosudy: Kropilo i kropil'nica dľa okroplenia virnikov abo ričej

svjaščennoju vodoju. — Kadiľnica, v kateroj kuritsja kadilo podčas bohosluženija. Kadilo nachoditsja v lodci. — Ku kreščeniju potrebnij jelej i myro stoit v mirnicach. — Vsenočnik uživajetsja na velikich prazdnikach pri litii. Jest to metalova

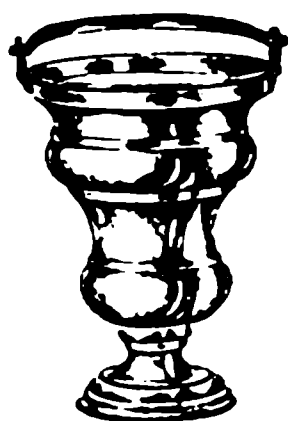
Lodka

Kadilo

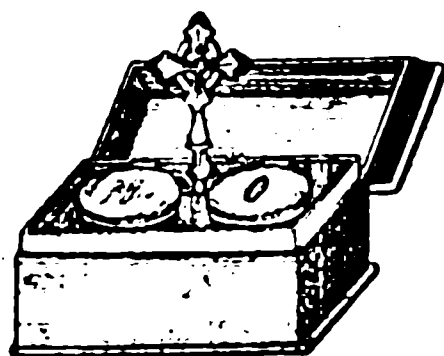
Kropilo

Kropilnica
vedro)

Vsenočnik
(pricholebnica)

Mirnicy
(sudiny na miro i jelej)

podstavka, na nej dvi čašočki dľa vina i jeleja, dvi meňši podstavki dľa pšenicy i pjať prosfor, dva svitiči i na serediňi krest.

Čašu, zvizdu, darochraniteľnicu, daronosicu i ložočku majet posvjaťiti jepiskop, bo oni bezposeredno dotykajutsja s najsv. Eucharistijeju.

8. Cerkovny odeždy.

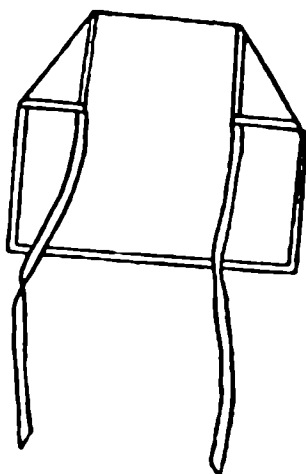
Duchovny osoby i v každodnevnom živoťi povinny nositi ot svitskich ľudej rozličajučoje od'ijanie, bo oni suť vybrany dľa osoblivoj služby Božoj. Oni nosjat čornu, široku rjasu (reverendu), bilyj našijnik (koľáre) i pojas. Zvyčajny svjaščenniki majut reverendu čornu, jepiskopy fioletovu, kardinaly bahrjanu a rimskij otec bilu. U monachov reverendy suť različny tak vzhľadom na kroj, jak na farbu, odpovidno predpisanam monašeskich pravil.

1. Jerejski (svjaščeniči) odeždy:

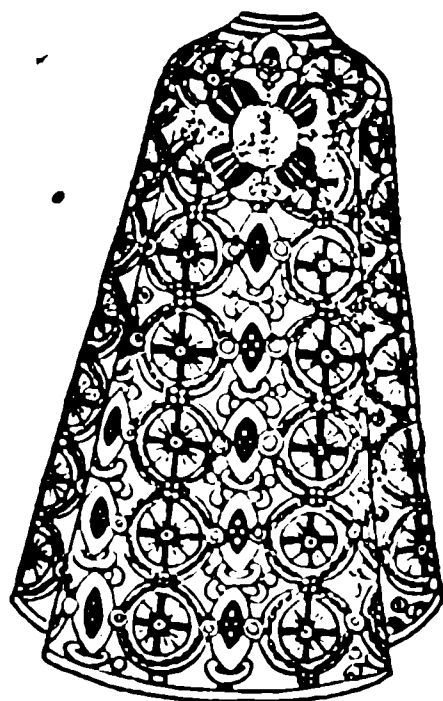
Koli svjaščennik od'ivajetsja k sv. službi, vozmet na pleči naplečnik, t. j. bilu polotňanu odeždu, kotora pripominajet svjaščenniku rany I. Christa. Potom od'ijet na sebe stichar: bi-

Stichar Pojas
Epitrachil Narukvicy

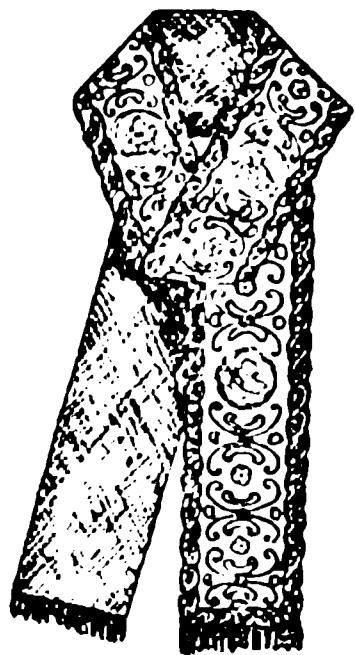
Naplečnik

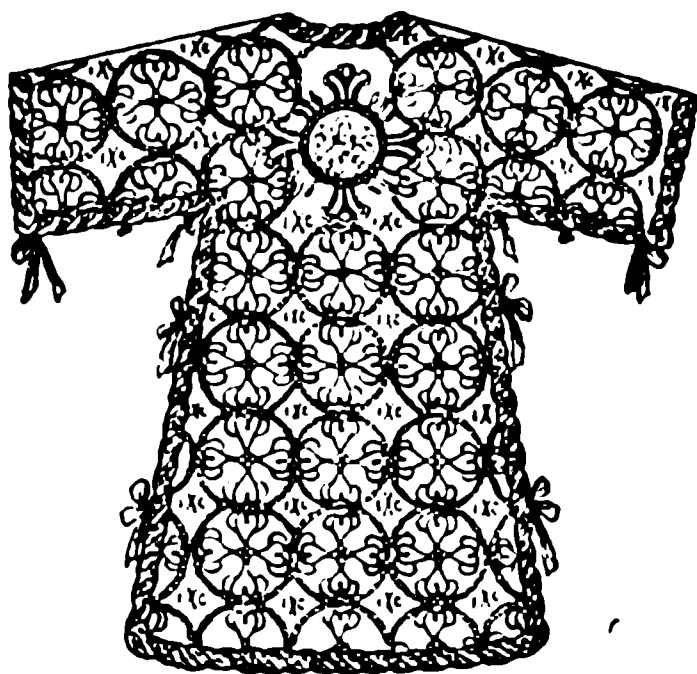
Felon
(riza)

lu, dolhu soročku s dolhimi rukavami. Šija odežda označajet tu čistotu, s jakoju majet svjaščennik pristupiti k prestolu Božomu. Stichar prevjažet pojasom, čo jest znakom samootverženija, tak potrebnogo dľa svjaščennika. Potom narukavicami pritisnet rukavy stichara. Potom vozmet na sebe epitrachil —

doľhu uzku odeždu, ktoru kladet sebi svjaščennik čerez holovu na šiju, i kotora označajet jeho duchovnu vlast'. Na konci od'ijetsja v felon (riza), kotora jest' široka odežda bez rukav, sverchu na zad'i meždu plečami s krestom. Do svjaščenničeskich

Omofor

Sakkos

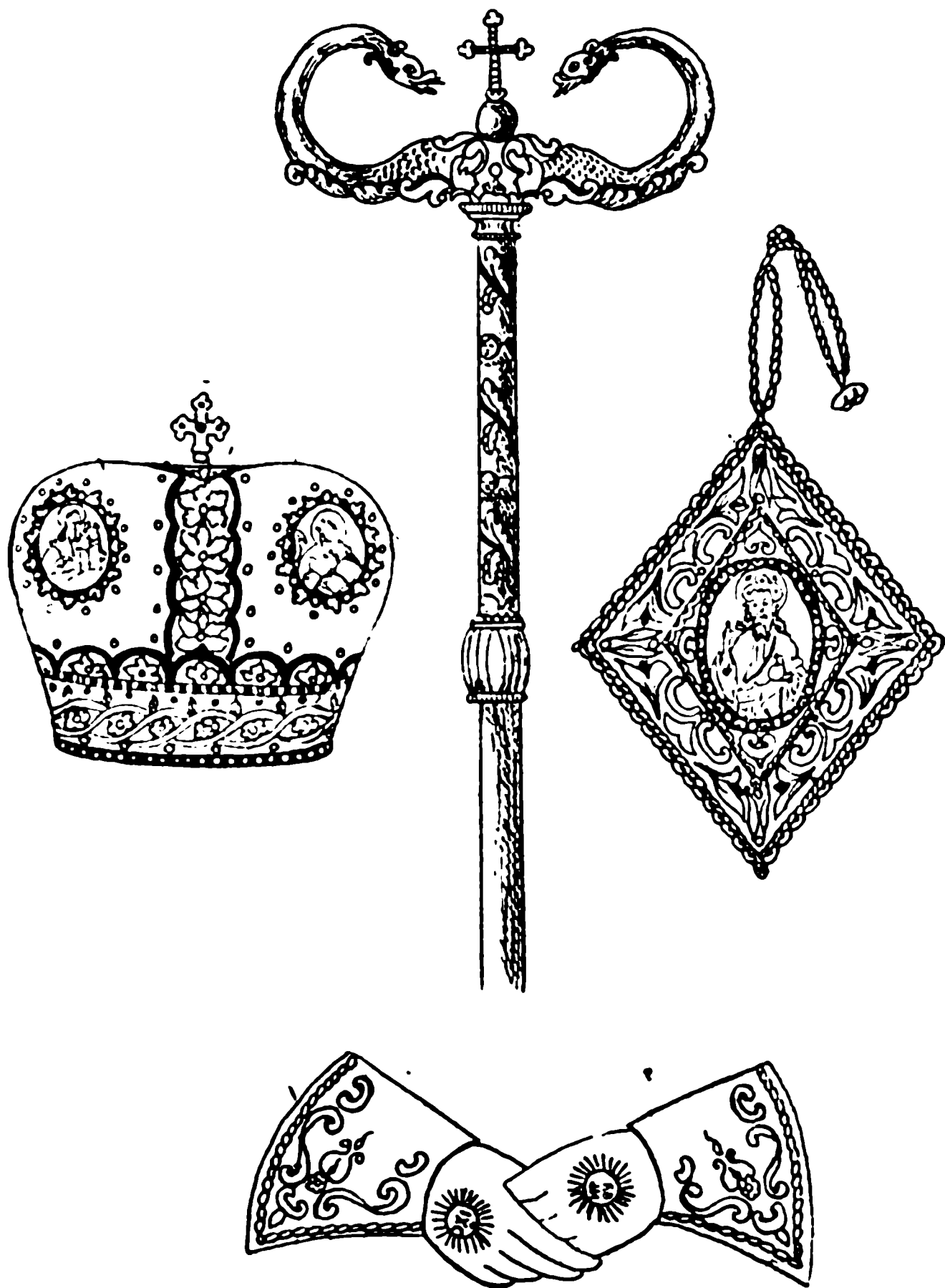
odežd naležit ješče kolpak (epikefaleon) dľa pokrytija holovy, kotoryj svjaščenniki upotrebl'ajut pri obchodach i pochoronach.

2. **Diakony** vmisto epitrachila majut orar, t. j. dolhij pojas, visjaščij odnim koncem na hrud'ach, druhim že na plečach. Vmisto felona že majut dalmatiku, odeždu s korotkimi rukavami, sjahajuču do kol'in.

3. **Jepiskopski odeždy.** Jepiskop okrem naplečnika, stichara, pojasa i narukavic majet slidujušči odeždy:

Nabedrennik, četyrekutnyj platok s krestom, kotoryj jepiskop nosit na pravoj storoni jak meč. Označajet povinnost jepiskopa oborožati viru perez napadami. — **Sakkos**, odežda podobna k dalmatike. Davny grečeski imperatory nosili taku odeždu i neju obdarovali grečeskich patriarchov. — **Omofor** jest' odežda, ktoru kladet jepiskop čerez holovu na pleči i označajet Christa vzjavšaho na sebe zabludšeje ovča. Jest' znakom vlasti jepiskopskoj. — **Mantija** je širokij i dolhij plašč, kotoryj jepiskop nosit pri obchodach cerkovnych. — **Mitra** (korona) jest' podobna carskoj koroňi. Označajet terňovyj vinec Spasitel'a. Okrem sich nosit jepiskop nadržnyj krest, žezl (palica), rukavicy, sapohi i na palci persteň.

Cerkovny odeždy majúť razny farby. Svitly rízy užívajúť sa po ned'ľam i prazdníkam, čerňy pri pochoronach i bohosluženijach za usopšich, červený vo velikom post'i i na prazdníki mučenikov, zelený že na Sošestvije Sv. Ducha.

Mitra
(korona)

Žezl
(palica)
Rukavicy

Navedrennik

9. Cerkovny knihi.

1. Dľa otpravenija sv. služby Božoj potrebny suť sľidujušči cerkovny knihi:

Evanhelije. Velika, krasno opravljena kniha, kotora soderžit sv. evanhelija ot Matheja, Marka, Luki a Joanna. Podilena jest na hlavy, začala i stichi. Evanhelije ležit na središni prestola.

Apostol. Sja kniha soderžit: Dijanija apostol'ski (ot sv. Luki), 14 poslanij sv. Pavla i 7 sobornych poslanij. Iz sej knižki čitajut na sv. službi apostol.

Služebnik (Liturgikon). Iz sej knižki končit svjaščennik sv. službu Božu. Nachoditsja v nej: liturgia sv. Joanna Zloustaho, sv. Vasilija Vel. i liturgija Preždeosvjaščennych darov ot sv. Grigorija, papy rimskoho.

2. Dľa otpravenija inšych bohosluženij (utreja, večerna, časy) služat sľidujušči knihi:

Časoslov, v ktorom nachod'atsja bohosluženija vsich (24) časov dňa i tropari s kondakami na vsi dni hoda.

Minea, v ktoroj napisany bohosluženija na vsi dñi misjaca i roka. Majet 12 tomov.

Triod'. V sej knihi nachod'atsja bohosluženija ot ned'iľi Mytarja i Fariseja do suboty Lazarovej (postna Triod'), i ot suboty Lazarovej do ned'iľi Vsich Svjatych (cvitna Triod').

Oktoich soderžit bohosluženija po 8 hlasam. Po vosmi tyždňach bohosluženija i hlasy povtorjajutsja.

Poneže sii knižki suť duže obširny i tak virnikam utrudňajut činnu učast' v bohosluženijach, važnijši časti iz sich knih sobrany v odnoj knihi, kotora nazyvajetsja: **Zbornik.**

Molitvy i pisni, uživany pri vysluženii sv. tain, nachod'atsja v Trebniku. V sej knihi nachod'atsja takož i činy blahoslovenij o osvjaščenij.

Psaltyrj, v ktorom nachod'atsja 150 psalmov Davida carja.

Irmologion, soderžit noty, po kotorym spivajutsja irmosy. Nauka cerkovnych obrjadov i predpisy, jak treba končiti poodinoky bohosluženija, jak treba ud'ilovati sv. tajny i blahoslovenija, koli jaki pisni i molitvy treba brati, vse to nachoditsja v Tipikoňi. Jepiskopskij urjad každoho hoda vydajet knihu: **Ustav,** hde podrobno napisano, jak treba otpravľati bohosluženija po ned'iľam i prazdnikam hoda.

III. Svjaty bohosluženijsja

10. Molitva.

Molitisja jest' povinnostiju každoho čelovika. Christos skazal: „Podobajet vsenda molitisja i ne stužati" (Lk. 18, 1.). Koli molimesja pobožno dumajeme na Boha i s nim hovorime. Suť molitvy, ustanovleny samym I. Christom ili sv. Cerkoviju i suť molitvy privatny, napisany pobožnymi ľud'mi. Vsi ti molitvy nachod'atsja v molitvenniku.

1. Molitvu načínajeme znakom sv. kresta. Koli perekrestimesja, zložime tri pervy palci pravoj ruki v znak oducho Boha v trech Osobach i kažeme: „vo imja Otca i Syna i Svjatano Ducha. Amin." Dva palci spuščenny na doloň označajut, čto I. Christos byl Bohom i razom čelovikom. Lěva ruka pod sim časom spočivajet na hrud'ach. Jesli krestimesja so svjaščennoj vodoj, dostaneme 100 dn. otpust, bez svjašč. vody 50 dn. otp.

Podčas molitvy stoime abo kl'akajeme. Pered najsv. Eucharistijeju každyj christian majet kl'aknuti i tak odati čest' v sv. tajnach prisutnomu I. Christu. — Iduči abo vychod'ači iz cerkvi robime malyj poklon (metanije), t. j. pochilime holovu i vyššu čast' t'ila. Koli pripadajeme na kol'ina i holovoju dotykajemesja do zem'li, t. j. velikij poklon. Pri ňikotorych bohosluženijach (posvjaščenijsja svjaščennikov, na liturgii Preždeosvjaščennyh darov i pr.) predpisano cilym t'ilom prostertisja na zem'li. Koli svjaščennik blahoslav'ajet nas, abo kažet: „Hlavy vaša Hospodevi priklonite", — pochilime holovu v znak otdannosti Bohu. Ruki složime pri molitvi, č'm označajeme, čto naša molitva proischodit iz serdca i jest' napravlena k Bohu. Bitije hrudej jest' znakom pokajanijsja. — Molitvoju jav'ajetsja i christ'anskoje pozdorovlenijsja: „Slava Isusu Christu — Slava v viki", do jakoho pozdorovlenijsja je privjazan 300 dnevnyj otpust.

2. Cerkovny molitvy: Carju nebesnyj . Svjatyj Bože
3 . . . Slava i nyňi . . . Presvjataja Trojce . . . Hospodi pomiluj 3 . . . Slava i nyňi . . . Otče naš . . . Hospodi pomiluj 12,
Priidite poklonimsja 3, Pomiluj mja Bcže . . . Viruju . . . Oslabi . . . Bohorođice Divo . . . Pod tvoju milost' . . . Preslavna-
ja . . . Upovanie . . .

Cerkovny molitvy načínajutsja s molitvoju k sv. Duchu: Carju nebesnyj, i bo bez blahodati sv. Ducha neznali by my dobri molitisja. Potom sledujut 3 molitvy k sv. Trojci: Svjatyj Bože, Presvjataja Trojce i Slava Otcu . . .

Svjatyj Bože odnositsja na Boha Otca, Svjatyj kripkij na Boha Syna, ibo Syn Božij v Sv. Písanij nazyvajetsja siloj Otca, Svjatyj Bezsmertnyj odnositsja na Sv. Ducha „ . . . pomiluj nas“, a ne: „pomilujte nas“ okončajeme siju molitvu v znak toho, čo chota suť tri osoby, vsetaki jest' tol'ko odin Boh.

V molitvi: Presvjataja Trojce slova: »Hospodi očisti hrichi naša“ odnosjatsja na Boha Otca. „Vladyko prosti bezzakonnija naša“ — na Boha Syna, „Svjatyj positi i iscili namošči naša“ — na Ducha Sv.

Potom sl'ídujet molitva Hospodňa: Otče naš i Slava Otcu uže tretij raz v znak Sv. Trojcy, Hospody pomiluj 12 raz, ibo na vsich 12 časov dňa i 12 časov noči potrebujeme, čtoby nas Hospod' pomiloval; „Prijdite Poklonimsja“ 3 raz v znak toho, čo Christos Carj, ktoromu my dolžny poklonitisja, jest' odnā iz trech Božich osob.

Na holos zvona molimesja: „Anhel Hospodeň“, a v česť Božoj Materi: Rozanec.

Rozanec je starodavnoju molitvoju, kotora proischodit iz časov pustynnikov. Oni otkončenny molitvy čislili kaminkami, privjazannymi do nitki. Nyňišňa forma proischodit ot sv. Dominika, monacha iz XIII. vika. Rozanec skladajetsja iz molitv: Otče naš . . . i Bohorodice . . . i Slava Otcu, — ale tak, čo pri molitvi Bohorodice Divo razmyšľame o tainstvach žizni Isusa i Materi jeho. Tainstva suť ili radostny, ili stradatel'ny, ili chvalitel'ny, sl'idovatel'no i rozanec jest' ili radostnyj, ili stradatel'nyj, ili chvalitel'nyj.

3. Okrem cerkovnych molitv každyj christian povinen otkončiti:

Molitvu utrenňu. V sej molitvi holovne jest' požertvovani-je vsich našich d'il, dumok i čuvstv na slavu Božu: „Bože na na tvoju bol'shu slavu žertvuju vsi moi mysli, slova i d'ila cilo-ho života mojeho, prijmi siju žertvu i učastnikom sd'ilaj mene vsich Tvoich blah i otpustov.“ (Text na eparch. obrazkach Vse-pomahajuščej Bohorodicy.) S t'im vsi naši dobry d'ila dostanut vičnu cinu.

U večernej molitvi neotminno zrobime korotkij ispyt so-visti i zbudime žal' nad hrichami; najlučše zbuditi soveršennyj žal', čim dostaneme otpuščenije hrichov i bez spovid'i v slučaji nahloj smerti. „žaluju Bože, čo ja obrazil Tebe, choču i obi-ščaju pol'ipšatisja, pomози mni, čtoby už nikoli bol'she ne sohrišil. Vo ruci Tvoi Hospodi peredaju duh moj“ (500 dn. otpust).

Tri božestvenny dobrod'iteli: viru, nač'iju, i ľubov tože ma-jeme často v životi vzbuditi.

K privatnym molitvam naležit ješče naščivlenije najsv. Eucharistii i duchovnoje pričaščenje. Sije posłidnoje sostoit v tom, čto vzbudime horjačoje želanije za pričaščenjem.

Okrem sich majeme molitisja pered i po jadenii, pered i po nauki, vo vsjakich duševnyh i tělesnyh potrebach, holovno že vo iskušeniach.

11. Povsedněvnoje bohosluženie.

Sredotočijem vsich bohosluženij jest' sv. služba Boža (liturgija), kotora jest' žertvoju novoho zavita. Okolo nej grupujutsja proči povsednevny bohosluženia: Večerna, Utreňa, Časy (I. III. VI. i IX.), Obidnica, Povečerije i Polunočnica. Iz sich bohosluženiach utreňu i večerňu publicžno zvykli otpravľati, drugi že otpravľajutsja privatno svjaščennikami abo v cerkvach monastyrskich i katedralnyh.

1. Každoje bohosluženie načinajetsja (izjatijem sv. služby) načalom obyčnym:

Svjaščennik: Blahoslaven Boh naš . . . Narod: Amiň. Carju nebesnyj . . . Svjatyj Bože 3 . . . Slava i nyňi . . . Presvjataja Trojce . . . Hospodi pomiluj 3 . . . Slava i nyňi . . . Otče naš . . . Svjaščennik: Jako tvoje jest' carstvo . . . Narod: Amiň. Hospodi pomiluj 12. Prijdite poklonimsja 3 . . .

Každoje bohosluženie okončitsja otpustom:

Svjaščennik: Premudrost'! Narod: Čestnijšuju cheruvim . . . Svjaščennik: Slava Tebi Christe Bože . . . Narod: Slava i nyňi, Hospodi pomiluj 3, Hospodi blahoslovi! Svjaščennik: Christos istynnyj Boh naš (v neđiľu Voskresyj iz mertvyh) molitvami prečistyja svojeja Matere . . . i vsich svjatyh pomilujet i spašet nas jako blah i čelovikoľubec. Narod. Amiň. Svjaščennik blahoslovľajuči narod: Blahoslovenije Hospodne na vas . . . Narod: Amiň. (Koli je velikij otpust posłi Premudrost' Narod: Blahoslovi! Svjaščennik: Sej blahosloven i preproslaven Christos Boh naš. Narod: Utverdi Bože pravoslavnuju katholičeskuju viru vo viki vikov. Svjaščennik: Presvjataja Bohorodice spasi nas. Narod: Čestnijšuju cheruvim i pr.

2. Jektenii suť korotki prošeniya. Jektenii suť:

a) velika ili mirna., ona majet 12 prošenij, na konci spominanije Pr. Ďivi Marii i vozhlasa.

b) mala jektenia sostoit iz: Paki i paki . . . Zastupi spasi . . . Presvjatuju, prečistuju i iz vozhlasa.

c) suhuba, v kotoroj na poodinoki prošeniya narod otvičajet tri raz Hospodi pomiluj.

d) **prositeľna**, v ktoroj na prošenia narod odpovidajet: Podaj Hospodi.

Okrem toho suť ješče jektenii: o usopšich, jektenija ohlašennych, jektenija polunoščnicy i jektenii rozličnych namirenij.

Cerkovny pisňi vostočného obrjada vyznačajutsja hlubokim smyslom, poetičnymi obrazami i prekrasnoju melodieju. Iz nich važňijši:

Tropar i **kondak** vyražajut značenje prazdnika. K nim priľučajetsja **Bohorodičen**, korotka pišň v česť Bohorodicy.

Prokimen., korotkij stich, vyňatyj iz psalmov.

Antifon, stich iz psalmov, kotoryj s novozavitnym stichom spivajut na sv. službi po mirnoj jektenii. V nedľľu spivajut izobrazitelny.

Na utreňi i večerňi spivajut dolhšii stichi, kotory nazývajsja stichirami. Na utreňi že spivajut **kanon**, kotoryj sostoit iz 9 irmosov.

Druhi cerkovny pisňi: **ikos**, **sidalen**, **polijeľej**, **bolgar** it. d.

4. Okrem sich povsednevnyh bohosluženij zavedeny suť v cerkovnoje uživanije i inšy bohosluženija: **Paraklis** v česť Pr. Ďivy Marii, **Akaftis** v česť I. Christa, **Božoj Materi** ili svjatyh, **Blahoslovenije** so sv. Tajnami (suplikacija) na prosľavenije najssv. Eucharistii i **moleben** najsv. Serdca Isusa, **Preč. Ďivy Marii** ili svjatyh.

12. Večerňa.

Povsednevny bohosluženija načínajutsja večerneju, bo po starozavitnomu predaniju deň načínajetsja večerom. Večerňa jest velika, mala i povsednevna.

1. V nedľľu zvyčajno otpravľajetsja večerňa povsednevna. I to tak:

Svjaščennik načínajet Blahosloven Boh naš . . . Psalm 103 i mirna jektenija. Potom spivajut šest stichiry. Meži stichirami suť korotki stichi, vyňaty iz psalmov. Po stichiri na Slava i nyňi . . . svjaščennik vozhlasajet: Premudrost prosti, na čto spivajut: Svite tichij — . . . Na to prokimen i čitajut Spodobi Hospodi, potom prositelna jektenija i spivajut znovu stichiry »na stichovnach.« Po Slava i nyňi i »nyňi otpuščaješii«, jektenia suhuba, otpust i blahoslovenije.

Na velikoj večerňi je 8 abo 10 stichir (vmisto 6) i vchod

z kadilom. Na maloj večerni suť liš 4 stichiri i vmisto mirnoj jekteni 12 raz Hospodi pomiluj.

2. Vsenočnoje jest' bohosluženie, ktoroje skladajetsja iz večerni, iz utreni i iz litii. Vsenočnym zato nazyvajetsja, bo davno christiane pered velikimi praznikami vsju noč perebyvali v molitvacu i bđinu. Vsenočnoje končitsja tak, čo po vel. večerni spivajut stichiry litijny, potom svjaščennik vyjdet na seredinu cerkvi, hde na stol'i prihotovlennyj vsenočnik z 5 chľibami, pšeniceju i jelejem, tut svjaščennik čitajet jekteniju i blahoslovľajet predloženy dary. Obrjad končitsja pisneju: Budi imja Hospodne... i zaraz načinajetsja utreňa.

Vsenočnoje otpravľajetsja na prazdnikach hospod'skich, bohorodičnych i iz prazdnikov svjatyh: na deň sv. Petra i Pavla, na sv. Nikolaja, na chram cerkvi.

V litijny prazdniki jest' mirovanije, t. j. svjaščennik pomazet čelo virnikov s jelejem blahoslovennym na litii i skažet: „Christos posredi nas”, virniki otvičajut: „jest' i budet” i dostanut blahoslovennaho chľiba (antidor). Jelej označajet blahodat' Božiju, ktoru tak potrebujem k borbi protiv nepriatelej duševnych, jak davno borcy potrebovali jelej i s nim pomazali svoje tĭlo k tĭlesnoj borbi. Razdača chľiba pri mirovanii pripominajet nam hostinu, v ktoroj davny christiane sobravšijesja na bohosluženie ukripilisja.

13. Utreňa.

Utreňa je rannoje bohosluženie, v ktorom otdajeme čest' voskressomu iz mertvych Isusu Christu. Utreňa je ned'ilna, prazdnična i povsednevna. Utreňa ned'ilna d'ilitsja na tri časti:

V pervoj časti jest': načalo obyčajnoje, šestopsalmije, mirna jektenija, tropary, polijelej i veličanije.

V druhoj časti: Služba voskresna. Ludi spivajut: Anhel'skij sobor... potom svjaščennik čitajet evanhelije voskresnoje i po evanhelii: Voskresenije Christovo... Po skončenii seho svjaščennik dajet Evanhelije cilovati virnikom, kohda čitajut 50-yj psalm.

V treťej časti je kanon s 9-mi irmosami. Pri konci irmosov v čest' Božoj Materi spivajut: Veličit dušu moju... Potom sledujut stichiry, dvi jektenii. (suhuba i prositel'na), otpust i blahoslovenije.

Na utreňi prazdničnoj ne jest' Anhel'skij Sobor... (vmisto toho: Ot junosti mojeja...), ani Voskresenije Christovo.

Svjata služba Boža

14. Značenje i rozvitok sv. služby.

1. I. Christos žertvoval sebe na sv. krešči. No čot'il, čtoby sija žertva postojanno povtorjalasja i virniki vse učastvovali v plodach krestnoj žertvy. Zato On na tajnoj večeri slovami: „Sije tvorite vo moje vospominanje” ustanovil sv. službu, t. j. obnovljenje krestnoj žertvy. I tak sv. služba jest' ta sama žertva, jak žertva Isusa na krešči. Liš tam Isus stradal i krov svoju prolival, a v sv. službi bez stradanija i bez krovoprošitija žertvujet sebe. Druha raznica v tom, čto na krešči žertvoval sebe, čtoby nas otkupiti, a v sv. službi zato, čtoby ud'il'iti nam plody otkupljenija. Praviľno hoverit sv. Joann Zlatoustyj: „Toľko stoit žertva sv. služby, skoľko sama smert' Christa.”

Apostoly virno k prikazu I. Christa po jeho voznesenii sobrali virnikov, pomolilisja s nimi, deržali im propovid', potom vzjali chľib i vino i slovami I. Christa pereminili v t'ilo i krov jeho, i rozd'ilili mežd'u prisutnymi virnikami (sv. pričastije). Sv. otcy potom rozširili sej obrjad sv. služby, dodajuči vse novy molitvy, pišni i jektenii. Naša nylišna sv. služba byla sostavlena sv. apostolom Jakovom, pervym jerusalimskim jepiskopom, potom byla sokraščena sv. Vasilijem Velikim i sv. Joannom Zlatoustym.

Sv. služba nazyvajetsja i liturgijeju, koroje slovo pervonačal'no označalo vsjaku publičnu službu. Sije nazvanije potom zaderžalosja vykľučno dľa sv. služby.

2. V našom obrjadi každoho dňa otpravľajetsja liturgija sv. Joanna Zlatoustaho. Desjať raz čerez hod treba otpravľati liturgiju sv. Vasilija Vel., i to:

1. V navečerije Roždestva.
2. V navečerije Bohcjavlenija.
3. V prazdnik sv. Vasilija Vel. (1 jan.)
- 4-8. V 5 ned'il' vel. posta.
9. V Velikij Četver.
10. V Veliku Subotu.

Liturgija sv. Vasilija Velikoho holovno v tom razl'čajetsja ot liturgii sv. Joanna, čto molitvy v nej suť dolhši i pered slovami: Prijmite jadite... i Pijte ot neja vsi... dodajutsja: „Dade svjatym svojim apostolom i učnikom rek...”

Liturgiju Preždeosvjaščennych darov otpravľajut vo velikom posti po serečam i pjatnicam a v strastnom tyždňi v poned'il'nik, vtornik i seređu.

Nazyvajetsja „preždeosvjaščennoju“, bo v nej ne jest preminenje chľiba i vina v tĭlo i krov I. Christa, toľko ot „prežde“ otkončennoj sv. služby otložatsja sv. dary i na sej liturgii liš razdĭlajutsja virnikam. I tak sija liturgija v dĭjsnosti i ne jest svjatoju služboju, liš toržestvennym pričáščenijem. Potreba takoj služby povstala v tĭch davnych časach christianstva, koli vo velikom postĭi liš v sobotu i nedĭľu otpravľali sv. službu, čtoby virniki, kotory sered tyždňa spovidalisja, pričáščalisja na sej liturgii. (Pričaščenje otbyvajetsja toľko pod vidom chľiba.)

Sv. službu možno otpravľati každoho dňa (okrem Vel. Pjatnici) i to ot zori do poludňa (najnovše dajetsja dozvolenje vo velikich horodach i po poludňu končiti sv. službu). — Deno svobodno končiti liš odnu sv. službu, odnak hde na to potreba, jepiskop možet dozvoliti, čtoby svjaščennik služil odnoho i toho dňa i dvi služby. — Sv. liturgiju zvykli otpravľati na namirenije vrnikov napr. za vsjakoje prošenje, za chvoroho, za otpuščenje hrichov, za usopšich i pr. Hrošmi, kotory dajut virniki na sv. službu, zaplatitsja ne sv. služba, (bo jej cina bezkonečna) toľko trud svjaščennika. V nedĭľu i svjato svjaščennik, kotoryj jest razom i dušpastyrem, povinen za svoich virnikov žertvovati sv. službu. — Vzhľadom na duševnu potrebu virnikov zvykli otpravľati čitannu sv. službu. — Jepiskop otpravľajet archijerejsku službu, čto otbyvajetsja toržestvenno pri soďijstvii boľšoho čisla duchovnych osob (asistencia.)

15. Proskomidija.

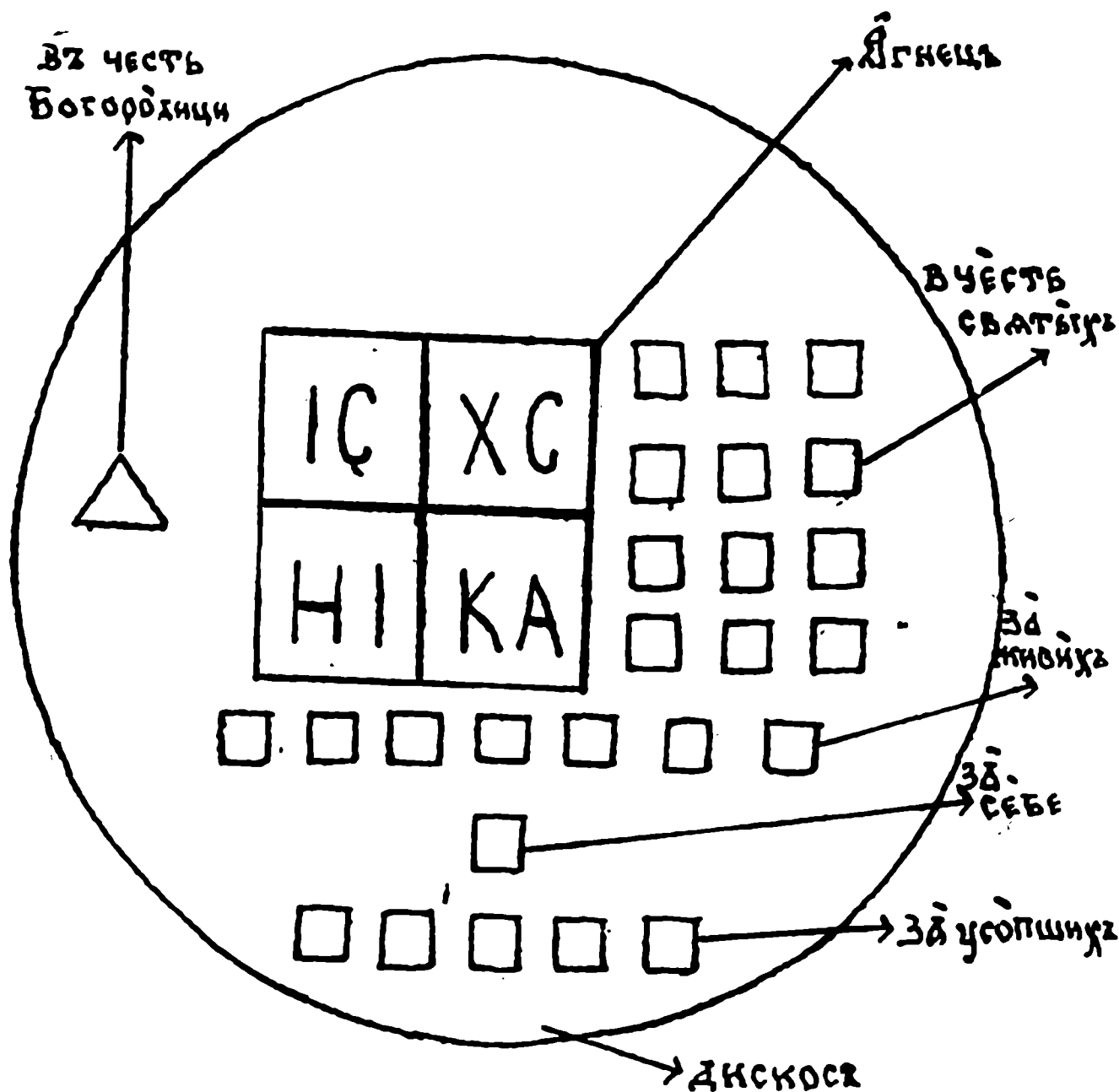
Svjaščennik pered sv. služboju otkončit proskomidiju t. j. prihotovľajet chlib i vino dľa sv. zertvy.

Svjaščennik iduči liturgizovati molitsja pered carskimi dvermi i zbudit namirenije soveršati bezkrovnu žertvu. Potom odĭjetsja vo vsi svjaščenničeski odeždy, umyjet ruki, i pristupit k žertvenniku, hdĭ otpravľajetsja proskomidija.

Chľib, kotoryj uživajetsja dľa žertvovanija, nazyvajetsja **prosforoju**. Jest pečenyj iz pšeničnoj muki s kvasom, abo droždami; na verchu pečatan krest s bukvami: IC. XC. HI. KA. Sija verchňa časť prosfory nazyvajetsja **ahnec**. Vino k sv. služby majet byti iz vinnoj lozy.

Svjaščennik zrobit nad prosforoju znak sv. kresta i najperše vyrižet ahnec, iz ostaľnych častej prosfory ze časticv. Potom položit ahnca na diskos, probjet jeho kopijem i kažet: „I jedin ot voin kopijem rebra Jeho probode i abije izyjde krov

i voda". Koli se kaŕet, naŕijet v aŕu vina i paru kapli voǔy, v znak, to koli na krestŕi vojn probil rebro Isusa, vytekla krov i voda. Potom rozloŕit asticy. Po pravoj storoŕni aŕnca poloŕit triuhoŕnu časticu v eŕŕ Pr. ŕivi Marii a po lŕvoj storoŕni devjaŕ astic v eŕŕ devjaŕ anhelŕkich likov i svjatyh. Pod aŕncem

Ahnec i časticy na diskosi

sŕidujet odin rjad astic za ŕivych (za archijereja papu rimskoho, za jepiskopa i svjaŕŕennikov i za dobroǔitelej sv. chrama, etverta astica polahajetsja za toho, na ije namirenije ŕertvujetsja sv. sluŕŕba). V druhom rjadŕi pomiŕŕeny suŕ časticy za usopŕich (archijerejev, jepiskopov i t. d. i za tŕich usopŕich, za kotoryh prinositsja ŕertva sv. sluŕŕby). Posŕidna astica kladetsja za samoho svjaŕŕennika zvyčajno meŕŕdu dvoma rjadami, bo svjaŕŕennik javŕajetsja chodatajem u Boha za ŕivych i usopŕich.

Koli časticy uže rozloženy, svjaščennik položit na to bolšij pokrovec i vsjo zakryjet vozduchom. Potom pokadit dary, blahoslovľajet ich i otpustom zakončit proskomidiju. Čašu i diskos ostavit na žertvenniku, sam že pokadit cilu cerkov moľaščisja: „Pomiluj nas Bože”. (50 psalm).

Simvoličnoje značenije proskomidii: Prosfora označajet Pr. Ďivu Mariju, ahnec — Isusa, vyrizaniye ahnca iz prosfory označajet roždestvo Isusa ot Pr. D. Marii, diskos označajet jasli, zvizda — zvizdu 3 carej, pokrovcy — peleny maloho Isusa, žertvennik — vertep Viflejemskij, triuhol'na častica — D. Mariju, časticy po ľivoj storoni ahnca — pobidonosnu Cerkov, časticy za živych — Cerkov vojujušču, časticy za usopšich Cerkov straždušču, kadilo — dary 3 carej i cila proskomidija označajet roždestvo Christovo.

16. Časti sv. služby.

V sv. službi rozličajeme tri holovny' časti:

predloženiye sv. darov.

posvjaščeniye sv. darov.

pričaščeniye sv. darov.

Pered simi holovnymi čast'ami je vstupna čast' sv. liturgii t. zv. ltiurgija ohlašennych, na konci že sv. služby zakľučeniye s otpustom i blahoslovenijem.

1. Liturgia ohlašennych.

Ohlašenny byli ti nepokreščenny iz židov i pohan, kotory prihotovľalisja k sv. kreščeniju. Po grečeski nazyvalisja: katechumeny. Ohlašennym bylo dovoleno toľko na počatku sv. služby prisutstvovati. Koli diakon vozval ich: „Jelicy ohlašennii izydite...”, oni ostavili cerkov a v cerkvi ostalisja toľko pokreščenny virniki.

Svjaščennik načinajet sv. službu tak, čto podobme sv. Evanhelije krestoobrazno i vozhlašajet: „Blahoslovenno carstvo...”. Na se sľidujet mirna jektenia. Po vozhlasi spivajut antifony (3), meždu kotorymi je mala jektenia. Po druhom antifoňi spivajut: Slava i Jedinorodnyj... svjaščennik že robit malyj vchod s Evanhelijem. Po vchoďi svjaščennik vozhlašajet: „Premudrost' prosti...» na čto ľudi spivajut »Prijdite poklonimsja...” i tropary. Po vozhlasi: Svjatyj Bože i pod sim svjaščennik idet za oltar i sjadet na hornoje sidališče.

Po otpivanii Svjatyj Bože je prokimen i sejčas apostol. Pod apostolom svjaščennik kadit prestol i po semu sv. Evanheli-

je a tak sledujet propovid' i jektenia suhuba: Reim vsi... i jektenia ohlašennych. Na konci sej jektenii svjaščennik vozzyvajat: „Jelicy ohlašennii izydite...” čim i dokončitsja liturgia ohlašennych.

Načalo liturgii ohlašennych označajet skrytu žizň Isusa v Nazareti, malyj vchod s Evanhelijem označajet to, čto Isus javilsja v sviťi propovidati evanhelije. Cerkovnyj sluha iduščij so svičkoju pered svjaščennikom predstavľajet sv. Joanna Krestiteľa predteču, svjaščennik samoho Isusa.

2. Predloženie sv. darov.

V sej časti liturgii svjaščennik predložit t. j. percneset sv. dary iz žertvennika na prestol (i duševno prihotovľajet virnikov do dostojnoj učasti v bezkrovnoj žertvi), prosit Božu blahodat' na sv. otca, na jepiskopa, na svjaščennikov i na vsich virnikov. To nazývajetsja velikim vchodom, pred kotorym narod spivajet: »Iže cherúvimy...«; po velikom vchod'i vozzyvajat svjaščennik virnikov, čtoby:

a) ľubili druh druha: (Vozľubim druh druha...)

b) ispovidali svoju viru: (Viruju...)

c) napolnilisja pobožnostiju: (Staň'm dobri...)

d) serdca svoi podňali k Bohu: (Hori imiim serdca...)

Vel. vchod označajet slávnyj vchod Isusa v Jerusalim pred jeho smertiju.

3. Posvjaščenje sv. darov.

Se jest' najvažňijša časť sv. služby, bo v sej časti pereminit svjaščennik slovami I. Christa chľib i vino v tĭlo i krov Spasiteľa. Posvjaščenje označajet krestnu smert' Isusa.

Svjaščennik po primiru I. Christa peredovsim poďakujet Bohu za vsi veliki blahod'ijanja suprotiv ľudej: Blahodarim Hospoda... (i narod spivajet: „Dostojno i pravedno jest'...") Na konci sej tichoј molitvy svjaščennik holosno vozhlášajet: Pobidnuju pišň pojušče..., na čto narod: „Svjat, svjat, svjat... osana vo vyšňich" — pojet i padajet na kol'ina.

Teper sledujut slova posvjaščenja sv. darov. Svjaščennik podojmet ruki na molitvu, molitsja s velikoju uvahoju i pobožnostiju, pri konci molitvy robit znak sv. kresta nad sv. darami i holosno vozhlášajet: „Priimite, jadite, sije jest' tĭlo moje..." (Narod spivajet: Amiň). Potom beret čašu, blahoslovľajet i kažet: »Pijte ot neja vsi, sija jest' krov moja...« (Narod otvičajet: Amiň).

Na sili slova chľib i vino pereminľisja v tľilo i krov I. Christa. Potom svjaščennik podojmet sv. dary krestoobrazno i kaŹet:

»Tvoja ot tvoich...« A narod spivajet: »Tebe pojem, tebe blahoslovim...» Pod seju pisneju svjaščennik ticho molitsja s rasprostertymi rukami i prosit blahodatľ Ducha Svjatoho na posvjaščenny sv. dary i na ľudej. (Epiklezis):

Teper sľidujet spominanije členov torŹestvujuščej, stradajuščej, i vojujuščej Cerkvi. MeŹdu členami torŹestvujuščej Cerkvi na pervom mišči spominajetsja Prečista Ĺiva Maria: (Izrjadňi o prečistoj...) Potom spominajet duši usopšich v mytarstvi (ticho). MeŹdu členami vojujuščej Cerkvi molitsja svjaščennik za sv. otca i jepiskopa slovami: „Vo pervych pomjani...” Na konci blahoslovľajet narod.

4. Pričaščenie.

Sija častľ sv. sluŹby načinajetsja jektenijeju prositeľnoju. Po skončeenii jektenii spivajet ves narod: „Otče naš...”

Svjaščennik teper umyjet ruki, vozmet sv. ahnec, podojmet krestoobrazno i skaŹet: „Voňmim! Svjataja svjatym!” Narod spivajet: „Jedin svjat, jedin Hospodľ...” Svjaščennik rozdrobľajet ahnec, odnu častľ poloŹit v čašu, čto značit voskresenije Christa, druhi Źe na kraj diskosa krestoobrazno. Kohda na prestoli okremo bylo tľilo i okremo krov Isusa, to označalo smertľ Isusa, ibo pri smerti Isusa vytekla krov Isusa iz tľila Jeho. Sojedenenije tľila Isusa s kroviju Jeho označajet voskresenije Christa.

Posemu svjaščennik s rozprostertymi rukami molitsja: „Viruji Hospodi i ispoviduju...” i pričaščajetsja iz tľila i krovi I. Christa. Po pričaščeniju ostaľny častľicy spuskajet iz diskosa v čašu i zvertajuščisja k narodu vzyvajet: „So strachom BoŹiim...” To označajet, čto Isus po voskresenii javilsja apostolam svoim. Potom promovľajuči molitvu: „Viruju Hospodi i ispoviduju...” pričaščajet virnikov.

Po pričaščeenii udľilit svjaščennik so sv. darami blahoslovenije: (Spasi Hospodi ľudi tvoja...), čto označajet vznese-
nije Isusa, na čto ľudi otvičajut: „Na mnohaja ľita Vladyko...” Potom ješče raz obernetsja svjaščennik so sv. darami k ľuďam i blahoslovľachi ich kaŹet: „Vsehda nyňi i prisno...” Na čto narod spivajet: »Da ispolňatsia usta naša...« Svjaščennik so sv. darami priľdet k Źertvenniku spouŹijet ostatki tľila i krove Isusa, potom očistit čašu.

5. Zakľučenie.

Svjaščennik obernennyj k narodu kaŕet: „S mirom y-dem...« i na soleji prečitajet holosno zaambonnu molitvu: „Blahoslavlajaj...“ na čto narod spivajet: „Budi imja Hospodne...“ Na to sľidujet otpust i blahoslovenije, čim okončitsja sv. služba.

Podčas sv. služby virniki povinny molitisja abo spivati. Najlučše čitati ti molitvy, kotory suť v molitvenniku napisany special'no dľa služby Boŕoj. — Kaŕdu službu Boŕu, na ktoroj my prisutny, moŕeme poŕertvovati na svoje bud' jakoje dobroje namirenije: za zdorovje, za sčast'a, za chvoroho, za roditelej i t. d. — Na službi Boŕoj moŕeme sid'iti abo stojati. My dolŕni stojati podčas maloho i vel. vchoda, evanhelija, i pod Viruju. Kľakati treba podčas osvjaščenia i pričaščenia.

Na sv. službi treba povoditisja poboŕno i dostojno. Jest' to ŕertva bezkonečnoj vartosti i ŕerclom velikich blahodatej Boha. V neďilu i svjato nikoli ne propust'me sluchanije sv. služby bez vaŕnoj pričiny (smertel'nyj hrih), ale i v prostyj deň starajmesja po vozmoŕnosti učastvovati na sem spasitel'nom bohosľuŕenii, ktore jest' vičnoju pamjatiju spasitel'noj smerti H. našeho I. Christa. Jak Isus pri svojem vchoďi v Jerusalim ochotnyj byl poŕertvovati svoju ŕizň Otcu nebesnomu, tak i my pri vel. vchoďi poŕertvujeme Bohu vsi svoi duševny i řilesny sily, namirenija, roboty, terpinija i cilu svoju ŕizň.

Pri osvjaščenii, kotoreje označujet krestnu smert' Isusa, dumajme na pjať rany Christovy. Pri raňi pravoj ruki mol'mesja za obraščenie poganov i jeretikov, pri raňi ľivoj ruki Isusa — za misionarej i duchovnych otcov, pri raňi pravoj nohi — za duši v čistilišči, pri raňi ľivoj nohi — za srodnikov, prijatelej i neprijatelej i pri raňi najsv. Serdca — za sebe.

Pri pričaščenii, jesli ne pričaščajemesja řilesno, pričaščajemesja duševno, t. j. ŕelajme Isusa prijati.

O sv. tajnach

17. Čto suť sv. tajny?

Sv. tajny suť svjatymi d'ijstvijami, ustanovlennymi Isusom Christom, čerez kotory dostaneme blahodat' Boŕu osvjaščajušču i spomahatel'nu.

Do sv. tajn potrebujetsja:

a) vidimoje d'ijstvije, kotoreje d'ilitsja na materiju i for-

mu. Napr.: pri krešečnii materia jest' voda, a forma: — slova svjaščennika „Kreščajetsja rab Božij...”

b) blahodať Boža osvjaščajušča, okrem toho ješče blahodať spomahateľna, prisposoblena do poodinokich tajn.

c) Božoje ustanovlenie, bo vsi tajny osnoval I. Christos i oni svoju silu majut iz jeho krestnoj žertvy.

Sv. tajn jest' sedem: kreščenije, myropomazanie, najsv. Eucharistija, pokajanie, svjaščenstvo, supružestvo, jeleopomazanie.

Cerkov Christova perebravši sv. tajny ot I. Christa, dopolnila ich krasnymi obrjadami, čtoby zbuditi v serdcach priimajuščich pobožny čuvstva i zd'lati ich dostojnymi do priňatija sv. tajn.

18. Kreščenije.

1. Kreščenije jest' pervaja i najpotrebnišaja tajna, v kotoroj čerez blahodať Božu očistimsja ot pervorodnogo i inšich hričov i stanemesja členami Christovoj Cerkvi.

Kreščenije ustanovil I. Christos slovami: „Šedše ubo naučite vsi jazyki, krestjašče ich vo imja Otca i Syna i sv. Ducha». Materijeju kreščenija jest' voda (svjaščena) a formoj slova: **Kreščajetsja rab Božij (N. N.) vo imja Otca i Syna i sv. Ducha. Aměn.** Koli ne jest' svjaščen. vody, možno uživati jaku nibud' prirodnu vodu. Vodu treba l'ati na holovu kreščajemoho krestobrazno i odnočasno skazati slova: **Kreščajetsja...**

Davno krestili najčastijše trikratnym pohruženijem, ale uživali i sposob kreščenija oblivanijem (koli prim. ne bylo došč vody d'la ponurenija ,abo nastala nahla potreba). O tom svidčit kniha iz časov apostol'skich (Didache), hde opovidajetsja, čto koli ne jest' došč vody d'la kreščenija „vyli na holovu trikratno vodu vo imja Otca i Syna i sv. Ducha” (hl. 7). — Taksamo jasno iz knih starodavnyh christianskich pisatelej, čto uže ot počatku krestili ne tol'ko doroslyh ,ale i d'itej. Kreščenije d'itej zato uvažala Cerkov potrebnym, čtoby i d'iti byli osvoboždeny ot pervorodnogo hriča i v slučaju smerti ne utratili svoje vičnoje blaženstvo.

Davno vyslužili kreščenije tak, čto kto choťil byti christianinom, pošol s dvoma svidkami do jepiskopa zholosisja. Jak jepiskop peresvidčilsja o jeho ščeroj vol'i i čestnom namirenii, prijal ieho v riad katechumenov (ohlašennych). zanisal jeho do knihy i zroblil jemu na čel'i znak sv. kresta. Ohlašenny potom chodili na nauku religii i koli uže dobri znali vsi potrebnij

molitvy i osnovy christianskoj religii, byli dopuščeny do sv. kreščenija. Krestili ohlašennych tri raz v hoďi: na Bohojavlenije, na Paschu i na Sošestvije Sv. Ducha. Pokreščenny katechumeny po kreščnii nosili bilu odeždu za odin tyždeň.

2. Nyňi kreščenije vysluhujetsja takim obrjadom:

Krestny rodiči prinesut d'itinu do cerkvi i stanut v pritrivori. Svjaščennik položit epitrachil na holovu d'itiny, zrobit znak sv. kresta i čitajet molitvu. Potom krestny rodiči s d'itinoju obernutsja k zapadu i tri raz otrekutsja satany i obiščajut služiti Christu i virovati v neho.

Na to krestny rodiči vmisto d'itiny složat ispovidanije viry: Viruju v jedinaho Boha... i vchoďat do cerkvi. Tut pered tetrapodom svjaščennik pomažet d'ita jelejem ohlašennych, potom vozmet vodu i vyl'avši na holovu d'itiny tri razy krestobrazno, skažet: Kreščajetsja rab Božij (N. N.) vo imja Otca i Syna i Sv. Ducha. Amiň. Tohda položat na d'itinu bilu chustku (križmu) a svjaščennik dajet v ruki krestnych rodičov horjašču svičku. Bila odežda i svička označajut blahodať osvjaščajušču, ktoru d'itina dostala v kreščenii.

Koli kreščenije ud'il'ujetsja okreme ot tajny myropomazanija, svjaščennik otpustom i blahoslovenijem končit obrjad kreščenija.

19. Myropomazanie.

Myropomazanie jest' tajna, v ktoroj pokreščenynj dostanet ukripitel'nu blahodať Ducha Svjatoho, čtoby viru svoju tverdo ispovidal i po nej žil.

Tajnu myropomazanija ustanovil I. Christos, kohda poslal na Apostolov Ducha Svjatoho. Apostoly potom pervym christianam, kotorych pokrestili, ud'ilili takož i myropomazanie. Sv. Pismo svidčit, čto koli Apostoly pokrestili obyvatelej Samarii, apostoly Petr i Joann pošli k nim „položili na nich ruki i oni priňali Ducha Svjataho“.

Materijeju sej tajny jest' jelej smišannyj balzomom (myro), kotoryj svjatit jepiskop v Vel. četver. Svjaščennik sim jelejem pomažet pokreščennoho i skažet formu tajny: Pečať dara Ducha Svjataho. Amiň. U rimokatolikov liš jepiskop majet vlast' ud'iliti tajnu myropomazanija.

Obrjad myropomazanija slučenyj s kreščenijem. Po skončenii obrjada kreščenija svjaščennik pročitajet molitvu, potom zamočit palec vo sv. myro i pomažet čelo, oči, nos, usta, ucha,

hrudi, ruki i nohi pokreščennoho i kažet: **Pečat' dara Ducha Svjataho. Amiň.** Potom čitajet apostol, evanhelije i jekteniju. Otpustom i blahoslovenijem skončitsja obrjad myropomazanja.

20. Najsv. Eucharistia.

Najsv. Eucharistia jest' tĭlo i krov Isusa Christa pod vidami chľiba i vina, ktoru

1. osnoval I. Christos na tajnoj večeri slovami: **Sije jest' tĭlo moje... Sija jest' krov moja...** Pričašćenije že prikazal slovami: **Ašče ne snĭste ploti Syna čelovičeskaho i ne pijete krove jeho, života ne imate v sebi...** Materijeju sej tajny jest' chľib i vino, formoju že slova: **Sije jest' tĭlo moje... Sija jest' krov moja...**

Isus Christos zato ustanovil najsv. Eucharistiu, čtoby:

- a) postojanno meždu nami byl,
- b) kormil našu dušu tĭlom i kroviju svojeju,
- c) každyj deň obnovil svoju krestnu žertvu v sv. službi.

Pričaščatisja povinen každyj christian i to každoho roku okolo Paschi (sobor lateranskij, 1215). Ale Cerkov Christova horjačo želajet i vručajet virnikam častoje pričašćenije, jak najuspišnijšeje sredstvo protiv zlych naklonostej i iskušenij.

2. Virniki prištupajut k sv. pričašćeniju pod sv. služboju na vozvanije svjaščennika: So strachom Božiim... Dľa chvorych najsv. Eucharistia perechovujetsja na prestolĭ v kivoťi, v darochranitel'nici. Svjaščennik vyjmet odnu časticu sv. darov iz kivotu i položit v daronosicu i tak idet do chvoroho. Na puti pered nim idet cerkovnyj sluha so svitlom i zvonit, čtoby perechoďašči kľakanijem otďali čest' najsv. Eucharistii. V horodach tajno nositsja najsv. Eucharistia, čtoby inovircy ne obezčestili ju.

V domi chvoroho na stolĭ pokrytom bilym obrusom stojit krest i dvi svički. Svjaščennik vyspovidajet chvoroho, potom vozmet odnu časticu iz daronosicy, položit v ložečku, dodajet malo vina i zvertajuščisja k chvoromu kažet: So strachom Božiim... i molitvu: Viruiu Hospodi i ispoviduju... i pričaščajet chvoroho. Otpustom i blahoslovenijem končitsja korotkoje bohosluženje.

21. Pokajaniye.

Tajna pokajaniya jest' tajna, v ktoroj svjaščennik vmisto Boha otpuščajet hrichi tomu hrišniku, kotoryj svoi hrichi žalujet, ispovidajet i majet kripku volu polipšatisja. Korotko nazyvajetsja: sv. spovid'.

1. Tajnu pokajanja ustanovil Isus Christos slovami, skazannymi apostolam: **Prijmite Duch Svjat, imže otpustite hrichi, otpusťatsja, i imže deržite deržatsja.** Materijeju sej tajny suť hrichi, skazanny v spovid'i, formoju že slova razrišenija: **Az nedostojnyj jerej... proščaju i razrišaju ťa ot vsich hrichov tvojich vo imja Otca i Syna i Svjataho Ducha. Amiň.**

Tajnu pokajania vyslužiti možet liš takij svjaščennik, kotoryj na spovidanie majet polnovlast' (jurisdikciju) jepiskopa. Schizmatiki, suspendovanny i vykľučeny svjaščenniki ne možut važno razrišiti ot hrichov (liš v smertel'noj potrebi, koli zakonnoho svjaščennika ne jest'). Svjaščenniki iz čužoj jeparchii povinny ot jepiskopa, hde perebyvajut, prositi dozvolenije dľa spovidanija. — Sud' hdejaki veliki hrichi, kotory zaderžany suť jepiskopu, abo rimskomu otcu. Ot sich hrichov svjaščennik ne možet razrišiti hrišnika liš tohda, koli na to dostanet okreme polnovlast' ot cerkovnoj verchovnosti.

2. Kto pristupajet do sv. spovid'i:

a) Majet predovsim ispytovati svoju sovist'. Najlipše to robiti po Desjat' Božim zapovid'am i pjať cerkovnym. Dľa seji ciľi služat i „zerkala” spovidi, jaki nachod'atsja v molitvennikach.

b) Treba za hrichi žalovati. Žaľ možet byti soveršennyj, koli žalujeme, čto my obrazili dobrotlivoho Otca našoho nebesnaho, nesoveršennyj žaľ, koli my zato žalujeme, bo boimesja Božoj karv.

c) Treba zbuditi kripkoje postanovlenije, čto bolše ne obrazime Boha smertel'nym hrichom.

d) Pered svjaščennikom treba ispovidati vsi naši smertel'ny hrichi, pri tom podajeme i čislo smertel'nych hrichov (na koľko pamjatajeme), i ti obstojatel'stva, kotory ubolšajut abo umeňšajut hrich.

Na to svjaščennik dajet nam razrišenije slovami: „Az... proščaju i razrišaju ťa ot vsich hrichov tvojich...”

e) Na oknci otkončime pokutu i podakujemo Bohu za veliku lasku, čto prostil nam naši hrichi.

3. V pervych vikach christianstva okrem tajnoj spovidi byla i javna spovid'. To bylo predpisano za veliki i publičny hrichi, jak: virolomstvo, ubijstvo, i pr. Za šii hrichi byli naloženy na hrišnikov takož publičny pokuty. Kajanniki byli vykľučeny iz cerkovnych bohosluženij i stojali v pritvorí chrama. Razdil'alisja na četyre kategorii:

a) plačušči, kotory so slezami prosili virnikov o molitvy.

b) sluchajušči, kotory mohli sluchati službu ohlašennych.
c) kľačušči, kotory dostali ot jepiskopa blahoslovenije i to prinimali na kolinkach.

d) stojašči s virnikami, kotory mohli prisutstvovati na ciloj službi, ale iz sv. pričáščenija byli vykľučeny.

V sich davnyh časach vytvorilsja takyj zvyčaj, čto takim publičnym kajannikam dačto otpustili iz pokuty. Slučilosja to tohda, koli v rodiňi kajannika nachodilsja mučenik za Christovu viru, abo ispovidnik, abo takij, kotoryj v Christovoj Cerkvi mal jakito veliki zasluhi. V takich slučajach jepiskop vzhľadom na zasluhi takoho člena rodini, kajanniku otpustil odnu šast' iz pokuty. To nazyvalosja otpustom.

Cerkov Christova i nyňi ud'il'ujet taki otpusty t'im stianam, kotory zrobjat dajakoje dčbroje d'ilo (molitva, naščivlenije sv. mist, darovanije na chram Božij, i pr.) ale uže ne vzhľadom na zasluhi jakohoto člena rodiny kajannika, ale vzhľadom na zasluhi I. Christa, Preč. Divy Marii i svjatyh. Čerez sii otpusty zmenšajutsja naši pokuty za hrichi na sem abo na druhom sviťi. Otpusty suť polny i častočny potomu, čto cila kara, ci liš odna čast' kary otpuščajetsja hrišniku.

22. Svjaščenstvo.

Svjaščenstvo jest' tajna, v kotoroj sluhi Boži čerez rukopoloženije i molitvu jepiskopa dostanut duchovnu vlast' i blahodať Božu: učiti slovo Božje, soveršati sv. tajny i upravľati standom Christovym.

Svjaščenstvo ustanovil I. Christos, koli vybral 12 apostolov i peredal im duchovnu vlast'. Svjaščenstvo majet tri vyššy stepeni: diakonstvo, presviterstvo, jepiskopstvo, a nizši stepeni: lektorat (čtec) i poddiakonstvo. Materija sej tajny jest' rukopoloženije jepiskopa, forma že molitva jepiskopa: „Božestvennaja blahodať...“ Tajnu svjaščenstva možet vyslužit' liš jepiskop a priňati možet liš pokreščenna osoba mužskoho pola, kotora majet otpovidnyj vik i obrazovanie.

1. Kto chočet byti svjaščennikom, dolžen mati do toho zvanije ot Boha. Dakoli znaki zvanija ukazujutsja v rannoj mladosti, dakoli liš pozdňijše. Kandidaty na svjaščenstvo — bohoslovy (kleriki) — učatsja v duchovnyh seminariach. Podčas svoich nauk dostanut ot jepiskopa posvjaščenije na lektora (čteca), kohda jepiskop postrižet krestoobrazno ich volosja (tonzura) i peredajet im stichar, pojas i svičku. Pozdňijše do-

stanut čin poddiakonstva, potom diakonat, pri čem dostanut ot jepiskopa dalmatiku, orar, evanhelije, kadilo.

Diakony v pervych¹ vikach christianstva krestili, čitali jevanhelije propovidali, pričlašćali virnikov i pomahali svjaščennikom. Nyňi sii funkcii končat sami svjaščenniki.

2. Obrjad rukopolahanija v svjaščennika otbyvajetsja na sv. službi po pisňi „Jako carja vsich...“ Jepiskop sidit pered prestolom, diakon hluboko poklonitsja pered sv. prestolom i obchodit tri razy prestol, cilujuči jeho na četyrech rohach, takož i persteň, nabadrennik i rameno jepiskopa. Potom kl'aknet pered jepiskopom, kotoryj položit jemu na holovu omofor, na to ruki i čitajet molitvu rukopolahanija: „Božestvennaja blahodať postavľajet blahovijnaho diakona v presviterstvo, pomolimsja ubo o nem, da pridet naň b'lahodať Presvjataho Ducha“. (Sé jest' forma tajny svjaščenstva). Rukopolahannyj teper prosterajetsja krestobrazno na zemľu i archidiakon čitajet nad nim jekteniju, potom jepiskop molitvu. Po skončenii toho jepiskop peredajet novomu svjaščenniku: epitrachil, narukvici, felon, čašu s diskosom i služebnik. „Pri peredači každoho predmeta hovorit jepiskop: „axios“ (dostojnyj). Novoposvjaščennyj teper od'ijetsja v svjaščenničeski odeždy i pristupit k prestolu i prodolžajet sv. službu vjedno s jepiskopom. Svjaščenniki pered rukopolahanijem složat ispovidanije katoličeskoj viry i prisjahu poslušnosti jepiskopu.

Pri rukopolahanii jepiskopa svjaščennod'ijstvujut tri jepiskopy i pered rukopolahanijem perečitajetsja papska bulla vyimenovanija.

23. Cerkovna hierarchia.

1. Na čel'i Cerkvi katoličeskoj stoit rimskij otec (papa). On jest' naslednikom sv. Petra apostola, ktoromu peredal Christos najvyššu cerkovnu vlast'. On nazyvajetsja „svjaťišim vselenskim archijerejem“ vzhľadom ne na jeho osobu, ale na jeho vysokij svjatyj urjad. On sam sebe titulujet „rab rabov Božiih“. Papa nosit bilu reverendu, na holovi tiaru (trojna korona) i rybarskij persteň. Jeho radu sostavľajut: kardinaly (70).

Po smerti papy do 15-ho dňa sojdutsja kardinaly iz ciloho svita v Rimi i tut v palači Vatikana zapirajutsja v maly komnaty (konklave). Denno dva raz pristupajut do holosovanija. Kotoryj dostanet dvi tretiny vsich holosov, tot jest' vybranyj

za rimskoho otca. Novyj papa vyberet sobi novoje imja i najstaršij kardinal vyholosit narodu: „Ohološuju vam veliku radost', majeme novoho papu, kotoryj nazyvajetsja..." Po vybori odbyvajetsja koronacija papy tiaroju v chrami sv. Petra. Papa byvajet u Vatikani. Jeho zastupniki v poodinokich deržavach nazyvajutsja: nunciami.

Cerkov Christova vzhľadom na upravljenje podilena na eparchii. Na čeli eparchii stoit jepiskop. Bolše eparchij sostavljajut metropoliju na čeli s metropolitom, abo archijepiskopom. Radu jepiskopa sostavljajut kanoniki, (kapitula) i konzistorija, členami ktoroj suť konzistorialny sovityniki. Členov kapituly i konzistorii imenujet jepiskop i majut v upravlenni eparchii pravo liš sovity dati jepiskopu.

Eparchija podilena na parochii. Na čeli parochii stoit paroch. Na parochiach s čislennymi virnikami suť i sotrudniki (kaplany). Bolše parochij sostavljajet okruh namistničeskij (dekanat) na čeli s namistnikom. Bolše okruhov skladajutsja v archidiakonat.

2. Okrem sich svitskich svjaščennikov v Christovoj Cerkvi d'ijstvujut na slavu Božu i spasenije virnikov monachi i monachiňi. U grekokatoličeskoj Cerkvi najdavňijšij čin jest čin sv. Vasilija Velikoho (vasiliane) i ženskij čin sestry Vasilianki. Okrem nich d'ijstvujut Redemptoristy i Sestry služebnicy. U rimokatolikov najstaršij čin jest čin sv. Benedikta.

Monachi i monachiňi žijut v monastyryjach po predpisanym pravilam na osnovi trech evanhelskich sovitytov: 1. dobrovol'noje chudobstvo, 2. vsehdašňa čistota, 3. soveršennoje poslušenstvo. Oni v monastyryjach starajutsja na vse vyššoje soveršenstvo i pri tom priľižno pracujut i na dušespasenii svoich bližnich, vospityvajut molodež, propovidajut viru Christovu meždu pohanami, dohl'adajut chvorych i pr. Oni javljajutsja pervorjadnymi rabotnikami vo vinohradi Christa i duže cinnym elementom čelovičeskoho obščestva.

Kto chočet byti monachom, majet vyderžati čas proby. Sii nazyvajutsja novikami. Posli probnoho časa noviki dopuskajutsja do profesii t. j. složat monašeskij obit. Nad monachami odnoho monastyrja stoit ihumen, nad vsimi monastyryami odnoho čina stoit protoihumen (provincial). Do priňatija v monastyry požadujetsja najmenše uspišnoje dokončenie četvertogo klassa serednich škol. O daľši studii postarajetsja monašeskij čin.

24. Supružestvo.

Supružestvo jest' tajna, v ktoroj muž i žena vstupajut v dosmertnyj sojuz i dostanut blahodať Božu na virnoje ispolnenije povinnostej supružeskoho žitija.

1. Supružestvo ustanovil ješče Boh v raju. V novom zaviti I. Christos potverdil i skazal: »Iže Boh sočeta, čelovik da ne razlučajet (Mt. 19, 61). Materijeju sej tajny jest' sohlasije muža i ženy na supružeskoje sožitije a forma — zajavlenije seho sohlasija pered svjaščennikom i dvoma svidkami.

Suť slučaji, v kotorych Cerkov zaboroňajet zaključiti supružestvo: v postnom časi, s osoboju inšoho viroispovidanija, bez ohološenija i pr. Takoje supružestvo choťa jest' važnym, ale supruhi majut hrich, čto ne poderžali predpisy Cerkvi. Snova suť slučaji, koli supružestvo stanetsja prosto nevažnym i to tohda, koli odružatsja blizki srodniki, abo jesli koho to prisilujut do supružestva, abo jesli ktoto chočet odružitisja s osoboju ne christianskoju (žid, mohamedan i pr.). Ot ňikotorych sikh perepon Cerkov možet dati razrišenje (dispenzaciju).

Cerkov Christova varujet svoich virnikov ot smišannoho supružestva, t. j. koli greko abo rimokatolik chočet vinčatisja s osoboju kalvinskoju, luteranskoju, greko-vostočnoju i pr. Bo Cerkov dobri znajet, čto tam, hde v viri ne jest' jednoty, nebudet sohlasija ani v drugih d'ilach. Cerkov liš iz važnych pričín dajet dozvolenije k takim mišanym supružestvam, ale supruhi majut obovjazatisja, čto vsi d'iti budut kreščeny i vychovany v katoličeskoj viri.

2. Kto chočet stupiti v stan supružeskij, dolžen:

a) holositisja u svojego dušpastyrja i dati zapisati ohlaški. Ohlaški otbyvajutsja v cerkvi tri razy iz toj cili, čto by perevidčitisja, či ne jest' meždu molodymi jakato zakonna perepona. Zaručenny potom choďat do dušpastyrja na nauku.

b) Zaručenny pered vinčanijen majut spovidatisja i pričastčatisja. Obrjad vinčanija otbudetsja tak:

Zaručenny pojduť s dvoma svidkami do cerkvi i stanut v pritvori. Tut svjaščennik voprošajet ich, či majut svobodnu i neprisilovannuju voľu vstupiti v supružestvo. Potom zavedet ich do cerkvi, (chor spivajet: „Blaženny vsi bojaščisja Hospoda...“) i čitajet mirnu jekteniju i odnu molitvu. Molody po obručenii persteňami klaknut i zložit prisjahu na virnost' supružesku. Potom svjaščennik položit na ich holovu vinec i čitajut apostol, evanhelije i molitvu, chor spivajet: „Hospodi,

Hospodi, prizri s nebese i vižd'..." Na to sľidujet otpust i blahoslovenije.

Jak persteňi suť okruhly, značit ne majut konca, tak i vzaimna ľubov supruhov dolžna deržati do smerti ich. Vincy označajut, čto supruhi pobidili svoi tělesny žadosti i čto oni vinčankoj stalisja rodonačalnikami i kňazjami svojeho buduščaho potomstva.

Supružestvo, zavjazannoje liš pered svitskim urjadom ne jest' tajnoju i Cerkov Christova ne priznajat jeho važnym pered Bohom.

25. Jelepomazanije.

Jelepomazanije jest' tajna v ktoroj ťažko chory čerez pomazanije sv. jelejem i molitvu svjaščennika dostanut Božu blahodat' v spasenije duši i často i dl'a zdorovja těla.

Tajnu siju ustanovil I. Christos vyzdorovlenijem premnoho chvorych. Sv. apostol Jakov pišet: „Bolit li kto v vas? Da prizovet prezvitery cerkovnyja i da molitvu sotvorjat nad nim, pomazavše jeho jelejem vo imja Hospodne..." Materija sv. jelepomazanija jest' jelej, posvjaščennyj svjaščennikom, formoju že molitva: „Otče svjatyj, vraču nebesnyj..." Tajnu jelepomazanija možno v odnoj chvoroťi liš raz priňati, ale jesli chvoryj uže vyzdorovilsja i potom znov upal v ťažku chvorotu, snova možet priňati tajnu jelepomazanija.

Koli v domi christianskom nachoditsja ťažko chvoryj, ne svobodno čekati, poka chvoryj oslabnet, ale treba prizvati svjaščennika sejčas na počatku chvoroty. Sluha Božij vyspovidajet chvoroho, popričaščajet, pomažet sv. jelejem i ud'ilit jemu apostolskoje blahoslovenije.

Obrjad jelepomazanija načinajetsja „načalom obyčajnym" i psalmom 50-ym. Potom svjaščennik pročitajet apostol i evanhelije i molitvu na posvjaščenije jeleja. Po sej molitvi svjaščennik zamočit palec v jelej i pomažet: oči, ucha, nos, usta, ruki i nohi chvoroho i pod tym čitajet molitvu: „Otče svjatyj..." Na to sľidujut tropary, jektenija i otpust s blahoslovenijem. Apostolskoje blahoslovenije jest' polnym otpustom v hodiňi smerti, čerez čto chvoryj razrišajetsja ot vsich dočasnych kar (tak na sem, jak na druhom sviťi).

Domašny majut obratiti veliku uvahu na dušu umirajuščaho. Majut ješče zavčasu prizvati svjaščennika i zaochoťiti chvoroho, čtoby pered smertiju i bolše raz priňal sv. pričastije i vzbudil v sebi soveršennyj žal'. V časi konanij že da dajut pročitati nad nim molitvu »na ischod duši«.

26. Osvjaščenija i blahoslovenija.

Osvjaščenija suť molitvy, kotorymi Cerkov posvjatit osoby i vešči dl'a služby Božoj.

Osvjaščenija suť:

1. Osvjaščenje vody. Jest, velikoje i maloje vodosvjatije. Velikoje vodosvjatije končit Cerkov na prazdnik Bohojavlenija obyčajno na riki. Maloje vodosvjatije končime v deň mučenikov Makavejskich (1-ho augusta) v pamjať krešćenija Rusi h. 988. Kratkoje vodosvjatije otpravljajetsja v nužd'i, kohda nit svjaščennoj vody.

2. Osvjaščenje cerkvi. Obyčajno končit jepiskop, ale s jeho dovolenijem možet i svjaščennik.

3. Posvjaščenje antiminsa i myra soveršajet jepiskop na Vel. Četver.

4. Osvjaščenje cerkovnych sosudov, kotory uživajutsja pri bohosluženiach s najsv. Eucharistijeju, končiti možet liš jepiskop. Posvjaščenje pročich sosudov i cerkovnych odežd otpravljajet obyčajno svjaščennik.

Blahoslovenija suť molitvy, kotorymi Cerkov osobennu Božu pomoč vyprosit osobam i veščam.

Važniji blahoslovenija suť:

1. Blahoslovenije virnikov na sv. službi i inšych bohosluženiach, kotoroje virniki primimajut znakom sv. kresta.

2. Blahoslovenije ženy po roždenii po primiru Pr. Divy Marii. Svjaščennik pročitajet molitvu nad ženoju, kotora s d'itinoju v pritvori stoit na kol'inach, potom zavedet ich do Cerkvi, hde okropit ženu svjaščennoju vodoju.

3. Blahoslovenije pol'a soveršajetsja v ned'ilu posli dňa sv. Marka (25 apr.). Svjaščennik s narodom vyjdet na pole i obertajučisja na četyri storony sveta molitsja, čtoby Hospod' Boh dal obil'nyj urožaj i otdalil vsjaku napasť ot zasijannoho pol'a. Okrem seho suť i inši blahoslovenija, jak: blahoslovenije brašen na Velikdeň, blahoslovenije svičok na Stritenije, blahoslovenije vitv na Cvitnu Ned'ilu, i t. d.

Osvjaščenija i blahoslovenija rozličajutsja ot sv. tajn v tom, čto oni: 1. ne suť ustanovleny I. Christom, ale Cerkoviju i 2. ne dajut blahodati osvjaščajuščeju. Obrjad osvjašćenij i blahoslovenij nachoditsja v knihi: Trebnik.

27. Cerkovny pochorony.

Koli christianin umret, zazvoňat, čtoby napominati ludej na molitvu za usopšaho. Potom umyjut tělo pomeršaho, odijut v novu odeždu, v ruki dajut krest, položat na smertnoje lože i zapal'at svički. Tam zostanet umeršij za dva dni, čtoby pevno udostoviritisja o smerti. Pri pomeršom čitajut psal'tyr, ludi mol'atsja okolo truny a zvony tri razy vzyvajut christian na molitvu. Treťoho dňa prichodit svjaščennik otpravl'ati pohrebenije.

Obrjad pohrebenija skladajetsja iz trech častej:

1. V domi usopšaho otpravl'ajet svjaščennik panachidu, kotora состоit iz »načala obyčnogo« i iz pisni: »So duchi pravednymi...» i iz jektenij za usopšich. Na konci svjaščennik okropit umeršaho svjaščennoju vodoju i prosit d'la neho: blažennyj pokoj i vičnuju pamjať... Potom zakryjut trunu i vy- nesut na dvor, abo do cerkvi.

2. Na dvori (abo v cerkvi) po mirnoj jektenii spivajut tropary: „Hlubinami mudrosti...“ i psalmovy stichi: „Blaženny neporočnii...“, kotory perepletajutsja stichom: Blahosloven jesi Hospodi...“ Potom jest' mala jektenija o usopšich i spivajut bolgary: „Kaja žitejskaja...“ Po otspivanii bolgarov s'fidujet apostol, evanhelije i cilovanie kresta. Svjaščennik okropit trunu svjaščennoju vodoju i pochod otchodit v kladbišče.

3. Iduči v kladbišče na puti spivajut psalm 50 i iny pisni. Čitajetsja i evanhelije o voskresenii mertvych, d'la uťišenija rydajuščich srodnikov usopšaho. Nad hrobom pročitajet svjaščennik molitvu, veržet malo hlíny v hrob i zapečataj et hrob slovami: »Pečatajetsja hrob sej do vtoroho prišestvija Christova“. Na konci „Vičnaja pamjať...“ Na hrobi usopšaho postavjat krest.

Pri pochoroňi svjaščennikov jest' okremišňij obrjad pohrebaľnyj. Svjaščennika odijut v rízy, čitajut 7 evanhelij i apostolov i vlivajut jelej na lice umeršoho i v hrobi kladut trunu licem k schodu solnca. — Pochorony d'itej otpravl'ajutsja v bilych rizach, bo d'itina pereselilasja v vičnyj život s čistoju dušoju v osvjaščajuščej blahodati. V svitlom tyždňi takož v bilych rizach končat obrjad pohrebenija i vmísto „Vičnaja pamjať...“ spivajut „Christos voskrese...“

Srodniki i znakomy i po pohrebi ne zabývajut na usopšaho. V porjadku deržat jeho mohilu i za upokoj jeho duši dajut na

sv. službu i parastas. Parastas jest' otprava podobna k pohrebeniju i otpravljajut jeho nad hrobom usopšoho abo v cerkvi.

Iz cerkovnaho pochorona vyključeny suť: javny hrišniki, otstupniki ot viry, samoubijci i tii, kotory rasporjadili spaleniye svojeho tila.

Cerkov zapreščajet spaleniye tila usopšoho, ibo 1. tilo Isusa i apostolov bylo pohrebena, a ne spaleno, 2. v prirod'i vsjo shnijet, a ne spalitsja, 3. pohrebeniye bolšu čest' obezpečit tilesam usopšim, čim spaleniye, 4. pohrebeniye pripominajet nam son, iz kotoroho mertvyj probuditsja, t. j. voskresnet, a spaleniye pripominajet nam nauku bezvircov o uničtoženii čelovika po smerti, 5. spaleniye znemožnit isslidovaniye zlod'ijanij. Ne jest' to pravdoj, čto pohrebennoje tilo razprostraňajet infekčny chvoroty, bo likari dokazali, čto infekcija najlučše prekratitsja pohrebenijem.

IV. Svjaty časy

28. Rok cerkovnyj.

Cerkov Christova želaja, čtoby virniki každaho roku pripominali sebi važniji sobytija iz žizni Spasiteľa, ustanovila prazdniki, kotory nazyvajutsja Hospodskimi. Okrem sich prazdnikov suť Bohorodičny v čest' Božoj Materi i prazdniki Svjatyh. Oseredkom cerkovnaho roka jest' Pascha (Velikdeň) v pamjať voskresenija I. Christa. Pascha majet prazdnovatisja — jak to ustanovil pervyj vcselenskij sobor v Nikeji r. 325 — v ned'ilu po pervom polnolunii posli 21-ho marta. Jak vidno, Pascha jest' prazdnikom dvižimym i zavisit ot toho, na koli padajet pervyj polnyj misjac po 21-om marti. Ot Paschi zavisit cilyj rjad prazdnikov i sii nazyvajutsja prazdnikami dvižimymi. Tii prazdniki že, kotory padajut kažдохo roku na tot samyj deň, nazyvajutsja prazdnikamu nedvižimymi.

Druhoje razd'ileniye prazdnikov jest' na prazdniki cerkovny i prazdniki dekretaľny. Virniki liš na prazdnikach dekretaľnyh povinny prisutstvovati na sv. službi (i po vozmožnosti i na druhich bohosluženiach) i zderžatisja ot težkich robot.

V pamjať voskresenija Christa jest' priznačena ned'ila. Zidy v starom zaviťi sobotu prazdnovali; no poneže i Christos voskres v ned'ilu i Duch Svjatyj takož v ned'ilu sošel na apostolov, apostoly prazdnovanije toho dňa pereložili na ned'ilu. Ned'il' v cilom roku je 52; ňikotory iz nich nazyvajutsja prazdnyčnymi, druhi že suť rjadovy.

Budny dñi majúť takôž svoje značenie. Ponedilnik posväščen anjelom, utorok sv. Joannu kresťiteľu, streda i piatok sv. kresťu, štvrt sv. Nikolaju i apoštolom, sobota vsm svjaty i pomersim.

Dra čistenia časa slúžiť kalendár. Cerkov spočiatku užívala t. zv. julijanský kalendár, ktorý zostavil na rozkaz Julija Cezara astronóm Sozigenes. Sej kalendár ne bol točný, bo číslil v jednom roku 365 dní i 6 hodín a d'ijstvitel'no v jednom roku ješ' liš 365 dní, 5 hodín i 49 minút (čas, za ktorý zemľa obojdeť slnce). Sija mala raznica (11 minút) vyneset za 134 let odin deň. Siju ošibku kalendárja ispravil pápa XIII. Grigori 1582 hoda tak, čo iz 1-ho októbra preskočili na 10. október, i každého 4-ho roka dodali k roku odin deň (29 febr.). To ješ' nový, t. zv. gregorianský kalendár. Starý kalendár dnes majúť už 13 dní opozdnenie. Nový kalendár priňali vsi europejski národy a starý kalendár liš tu-tam užívajetsja v cerkovnom žitii.

29. Neděli pered Paschoju.

Pered paschoju ješ' desjať neděli:

1. Neděla mytarja i fariseja. Po sej neděli týždeň ješ' svobodný, t. j. razrjšajetsja užívanie mjasu na vsi dni týždňa.

2. Neděla o bludnom syňi.

3. Neděla mjasopustna. Pered seju neděleju ješ' I. sobota zadušna v pamjať usopšich virnikov. Ostavľajetsja užívanie mjasnych strav.

4. Neděla syropustna. Ostavľajetsja i užívanie syrnych moločnych strav. Ponedilnik ješ' pervým dnem velikoho posta.

U vel. posti po nedělam otpravľajetsja liturgia sv. Vasilija Velikoho, po seredam i piatkam že liturgia Preždeosvjaščennych Darov.

5. Perva neděla vel. posta.

6. Druha neděla vel. posta. Pered seju neděleju II. sobota zadušna.

7. Treťa neděla vel. posta t. j. krestopoklonna. Sija neděla posvjaščenna počitaniju sv. kresta. Na utreňi vyložit svjaščennik sv. krest, a virniki spivajut: Krest tvojemu poklaňajesja... (Na liturgii takôž). Krest ostanet na tetrapodi čerez cilyj týždeň. Pered siju neděleju ješ' III. sobota zadušna.

8. Četverta neděla vel. posta. Sobota pered neju IV. zadušna. V seredu po sej neděli suť poklony. Ješ' to utreňa s 250

troparami sv. Andreja Kritskaho. V sobotu toho týždňa končitsja akafist v česť Pr. Dívky Marij.

9. Pjata nedíľa vel. posta. V sobotu toho týždňa jest' sobota Lazareva. Na sv. službi čitajetsja evanhelije jak I. Christos voskresil iz hroba Lazarja.

10. Šesta abo cvitna nedíľa. Nazývajetsja cvitnoju v pamjať toržestvennaho vchoda I. Christa v Jerusalim. Seho dňa jest' užé liturgia sv. Joanna Zlatoustaho i na utreňi blahoslovľajutsja vaji, (hóluzki, bahnitki). Bahnitki označajúť voskresenije, potomu cvitna nedíľa nazývajetsja verbnym voskresenijem i jest' predobrazom Paschi.

30. Svitloje Voskresenije Christovo.

Pered sim velikim prazdnikom jest' strastnyj, ili velikij tyždeň, a za nim sľidujet svitlyj tyždeň.

1. Strastnyj tyždeň jest' posvjaščennij pamjati strastej I. Christa. Velikim nazývajetsja, ibo v sej tyždeň soveršilosja velikoje d'ilo: otkuplenie roda čelovičeskaho. V ponedíľok, vtorok i seređu končitsja liturgia Preždeosvjaščennych Darov.

V vel. četver na liturgii sv. Vasilija Vel. jepiskop otpravľajet posvjaščenie antiminsa i sv. myra, po službi že jest' umyvanije noh. Večerom čitajutsja strasti (12 evanhelija) a v znak smutka utichnut zvony i uživajutsja toľko klepala až do voskresenija.

Vo vel. pjatnicu ne jest' služby Božoj, bo toho dňa slučilasja krestna žertva I. Christa na Golgoťi, (izjavše, jesli Blahoviščenje pripadajet na sej deň). Pered poludnem otpravľajutsja carski časy. Po poludňi jest' velika večerňa s obchodom okolo cerkvi. Svjaščennik neset na plečach plaščanicu v so-provoždenii naroda i po obchoďi položit v cerkvi na tetrapod, abo v prihotovlennyj hrob.

Vo vel. sobotu je liturgia sv. Vasilija Vel. s večerneju. Pered čitanijem evanhelija svjaščennik složit černy rizy i od'ijetsja v svitly, bo evanhelije čitajetsja o voskresenii I. Christa.

2. Svitloje voskresenije. Svjaščennik pėrvyj raz otkončit polunoščnicu, potom pėred svitanijem vozmet na pleči plaščanicu i robit obchod okolo cerkvi. Ludi spivajut: „Voskresenije tvoje Christe Spase ...«

Virniki pri obchoďi okolo cerkvi predstavľajut ženy miro-nosicy, kotory zilo rano prišli k hrobu, čtoby pomazali ťilo Isusovo, no tam našli lem anhela skazavšaho: „Nisť zd'i, no vo-

sta..." Pinije virnikov i holos zvonov označajet rasprostraneni-
nije visti o voskresenii Christa.

Po obchod'i svjaščennik s virnikami stanet pered zatvoren-

Plaščanica

nymi dvermi chrama i spivajet tropar: „Christos voskrese iz
mertvych..." so vsimi voskresnymi stichami. Na konec s kre-

stom otvorit dveri v znak, čto Christos na krest'i otvoril nam nebo.

Holovnoju časťu utreňi jest' krasivyj paschal'nyj kanon, kotoryj sočinil sv. Joann Damaskin (†760). Pervyjraz spivali jeho v lavri sv. Savvy, otkuda rasprostranilsja po ciloj.vostočnoj Cerkvi. Pri konci utreňi, kohda virniki spivajut paschal'ny stichiry, svjaščennik dajet l'ud'am cilovati krest i pozdorovl'ajet ich slovami: „Christos voskres“, s čim predstavljajet an'hela, na kameni v biloj odežd'i sid'aščaho, kotoryj vozvístil že-nam, čto Christos voskres.

Na liturgii sv. Joanna Zlatoustaho evanhelije čitajetsja na raznyh jazykach v znak toho, čto voskresenje Christa znajut na cilom sviťi. Evanhelije vzjato ot sv. Joanna zač. 1.: „V načali bi slovo ...“ Po každom stichu zvoňat vsimi zvonami. Po sv. službi jest' posvjaščenie pasok i inšich jadenij.

Jajce jest' obrazom voskresenija, ibo jak kurjatko prolomit skorupu jajca i vylizet iz neho, tak i my voskresnem. Farbenoje jeice označujet naše duševnoje vozroždenije červenoju krovju Christa. Mjaso predstavljajet ahnca, kroviju kotoroho Izrail'tane osvobodilisja iz rabstva Egipetskaho i kromi to označajet Ahnca Božaho, kroviju kotoroho my osvobodilisja iz diavolskoho rabstva. Bilyj chľib (pascha) predstavljajet Isusa, kotoryj pod vidom chľiba obnovit svoju krestnu žertvu. Potomu čto Isus nazyvajetsja Paschoj, i chľib nazyvajetsja paschoj.

Tyždeň po Pasci nazyvajetsja svitlym. Carski dveri lišajutsja otvoreny do suboty v znak radosti, i v seredu i pjatnicu jest' vol'nica. Virniki až do Voznesenija pozdorovljajutsja slovami: Christos voskres — Voistinu voskres" (300 dn. otp.).

Voskresenje Christovo praznujeme i každu ned'ľu v znak, čto Christos po svojem voskresenij uže ne umirajet. Potomu i my, jesli vstaľi iz hroba hričov, ne vertajmesja už nazad do nich. Slovom bud'me čerez cilyj rok napolneny paschal'nym, voskresnym duchom.

31. Ned'ľa po Paschi.

Po Paschi jest' osem ned'ľ:

1. Ned'ľa Thomina.
2. Ned'ľa sv. žen myronosic.
3. Ned'ľa o raslablennom.
4. Ned'ľa o samarjanyňi.
5. Ned'ľa o sľiporoždenom.

V čtvrtý po seji neděli, 40. ho dňa po vzkresenii Isusa jest' prazdnik Voznesenija I. Christa. Na sv. službi spivajut: „Voznesyjsja na nebesa Bože...”

6. Neděla pervaho sobora Nikejskaho protiv arijan (325).

7. Neděla sošestvija Sv. Duchá (Svjata neděla, Rusa'la, Zeleny Svjata.) Na tu pamjat', čto Duch Svjatyj 50. ho dňa po vzkresenii Isusa sošel na apostolov vo vid'i ohnennych jazykov. (Zidy seho dňa prazdnovali vyhološenie X. Božich zapovidej na Sinajskoj hori). Chram Božij ukrašajeme zelenymi haluzami (Zeleny svjata), ibo tot dom, v ktorom sošel Duch Sv., byl ukrašen zelenymi vitvami. Na počatku služby spivajetsja: „Carju nebesnyj...” 3, po službi sejčas jest' večerňa s molitvami k Sv. Duchu. Subota pered Soš. Sv. Ducha jest' V. zadušna.

Druhij deň Soš. Sv. Ducha jest' prazdnikom najsv. Trojci. Slidujuščij tyždeň jest' svobodnyj ot posta.

8. Neděla vsich svjatyh.

Ponedělnik po seji neděli načínajetsja post sv. apostolov Petra i Pavla. V čtvrtý (devjatyj ot Paschi) je prazdnik najsv. Eucharistii. V pjatnicu posli otdanija prazdnika najsv. Eucharistii jest' prazdnik: najsv. Serdca Isusovaho.

Ot neděli vsich svjatyh počínajutsja neděli rjadovy 32. Perva je neděla vsich svjatyh, poslidňa že neděla Zacheja.

32. Prazdniki nedvižimi v cilom roku.

September: 8. ho. Roždestvo Pr. Ďivy Marii. Rodičami Pr. Ďivy Marii byli sv. Joakim i Anna.

14. ho. Vozdviženije sv. kresta. Na tu pamjat', čto krest I. Christa našla sv. Helena na hori Golgoti. Seho dňa jest' strohij post i na sv. službi spivajut: „Krestu Tvojemu...” So sim prazdnikom svjazany „neděla pered i neděla po Vozdviženii.”

Oktober: 1. ho. Pokrov Pr. Ďivy Marii. Na tu pamjat', čto Boža Mati 903. ho hoda pojavilasja v Konstantinopol'i. — Peredposlidňa neděla misjaca oktobra posvjaščenna sv. missiam. Poslidňa že je prazdnik Christa Carja, ustanovlenyj Piem XI.

November: 8. ho. Sobor Sv. Michaila archanhela i pročich nebesnych sil.

12. ho. prazdnujem pamjat' sv. svjaščennomučenika Josa-fata, kotoryj umer za gr. kat. viru, r. 1623.

21-ho. Vvedenje v chram Pr. Ďivy Marii, na tu pamjať, čo Bohorodica byla zavedena v chram jerusalimskij i posvjaščena Božoj službi.

December: 6-ho. Sv. otca Nikolaja čudotvorca, kotoryj žil v IV-om stolitii i proslavilsja tak pobožnym žitijem, jak i revnostiju v oboroňi viry. On je pokrovitelem vostočnoj Cerkvi.

9-ho. Neporočnoje začatije Pr. Ďivy Marii (Annino začatie) na tu pamjať, čo Pr. Ďiva Maria byla začata bez pervorodnaho hricha.

25-ho. Roždestvo Isusa Christa. Pered sim prazdnikom jest post ot 15-ho novembra, nazvanyj: Filipovkoju. V pervych vikach christianstva Roždestvo Christovo prazdnovalosja vmisťi s Bohojavlenijem. Vostočna Cerkov lem koncem IV. vika preložila Roždestvo Christa na 25. dekabrja. Iz toj pričiny sii 2 prazdniki majut podobny bohosluzhenija: navečerije s postom, carskimi časami i liturgijej sv. Vasilija Velikaho, povečerije velikoje s litijej i utrenej. Na povečerii velikom spivajut: „S nami Boh, razumijte jazyci...”

Navečerije pered Roždestvom nazyvajetsja svjatyj večer, a pered Bohojavlenijem sčedryj večer.

Koľadovanie svoje nazvanije vzjalo ot poganskoho idola: Koľady, ktoraho naši poganski predki voschvaľali kolo 25. dekabrja. Choťa po priňatii christianstva vmisťo Koľady vo-spivali narodivšahosja Spasiteľa, vsetaki nazvanije koľadovanja sochranilosja do sich por. Teper „koľadki” suť pisňi v česť narodivšahosja Spasiteľa i koľadujuščije predstavľajut nam anhelov (kotory vozvistiľi pastyrem roždestvo Christovo), i samvch pastyrej, poklonivšichsja v jasľach ležaščemu Isusu. Druhij deň po Roždestvi nazyvajetsja Sobor Pr. Bohorodicy. Tretij deň že sv. pervomučenika Stefana archidiakona, kotoryj pervyj umer za Christovu viru. — Vremja do Bohojavljenja svobodnoje ot posta.

Januar: 1-ho Obrizanje I. Christa, prazdnik sv. Vasilija Vel. i Novvi rok. Liturgia sv. Vasilija Vel.

6-ho. Bohojavljenje na pamjať krešćenija I. Christa, koli pojavilsja Boh v trech osobach (zato Bohojavljenje). Po sv. službi jest toržestvennoje vodosvjatije obyčajno pri riki. Svjaščennik kadit vodu, čo označajet sošestvie Sv. Ducha na Isusa vo vid'i holuba. Zanalitsia trisvičnik (troica) v česť Sv. Troicy, kotora javilasja pri krešćenii Christa. Sviasščennik pohružajet horiaču svičku vo vodu v znak, čo krešćenie uničtožit hrichi i čo my dolžny sochraniti blahodať osvjaščaiuščenu v sv. krešćenii polučennu, poka ne uhasnet svička našej žizni. Svjaščen-

nik 3-raz dunet na vodu v znak, čto iz vody ishoňajetsja nečistyj duch i dajet misto sv. Duchu. Pohružajet paľcy vo vodu v znak, čto v sv. kreščenii pohružajutsja naši hrechi. Na konec tri raz pohružajet krest, ibo iz kresta vytekajut vsi blahodati. So svjaščennoj vodoj blahoslovľajutsja domy, ud'ľajetsja kreščenje, osvjaščenija i blahoslovenija.

Bohojavlenije nazyvajetsja i prosviščenijem, ibo ohlašenny v sej deň byli prosviščeny. t. j. kreščenny. Poetomu spivajetsja na liturgii: „Jelicy vo Christa krestistesja...“ Ned'ľi pered i po Bohojavlenii nazyvajutsja ned'ľami „pered i po Prosviščenii.“

30-ho. Trech svjatitelej: sv. Vasilija Vel., Grigorija Bohoslova i Joanna Zlatoustaho, kotory v pervych vikach christianstva proslavilisja v oboroňi katoličeskoj viry protiv jeretikov.

Februar: 2-ho. Sritenije Hospodne na tu pamjat', čto sv. rodiči ponesli maloho Isusa v chram jerusalimskij i tam stritilisja starcem Simeonom i Annoju proročiceju. Na utreňi ie posvjaščenje svičok, proto sei prazdnik nazývajetsja „svički“

Mart: 25-ho. Blahoviščenje Pr. Ďivy Marii, koli anhel Havriil blahovistil Preč. Ďivi, čto ona jest' vybrana za mater Spasiteľa.

Anriľ: 23-ho. Sv. velikomučenika Georgia, kotoryj umer za Christovu viru r. 303.

Maj: v sej misiac ne jest' nijakoho dekretal'naho praznika. Ves misjac posviaščen Pr. Ďivi Marii, v čest' kotoryj otpravľajut Moleben, Paraklis abo Rozanec.

Junij: 24-ho. Roždestvo sv. Joanna Krestiteľa.

29-ho. Sv. verchovnych apostol Petra i Pavla.

Julij: 5-ho. Pamjat' sv. apostolov slavjan Kirilla i Metodija, kotory širili Christovu viru meždu slavjanami i pereložili cerkovny knihi na slavjanskij jazik.

20-ho. Sv. proroka Ilii, kotoryj v starom zaviťi proslavilsja jak revnyj borec pravdivoj viry.

August: 6-ho. Preobraženije Hospoda i Spasa našeho I. Christa. Na konci sv. služby jest' blahoslovenije ovoščeľ i inšich plodov zemnych.

15-ho. Uspenije Pr. Ďivy Marii v tu pamjat', čto Pr. Ďiva Maria i t'ilom byla vzjata do neba. Pered sim prazdnikom jest' 14 dnevyj post.

29-ho. Usiknovenije hlavy sv. Joanna Krestiteľa. Seho dňa jest' strohij post.

Každoho roka poderžime prazdnik: chram cerkvi v pamjat'

založenija i vybudovanija doma Božoho. Rano otpravljajetsja litija, na sv. službi je mirovanije i obchod okolo cerkvi.

33. Posty. Svobodny dñi. Zadušny suboty.

1. Posty služat dľa ukriplenija našich duševnych sil čerez samootverženije, i tak javljajutsja najlučšim prihotovlenijem k velikim prazdnikam. Posty suť odnočasno znakom smutku i žaloby.

Ročny posty suť četyri:

- a) pered Paschoju 7 tyždnej (vel. post).
- b) pered prazdnikom sv. Petra i Pavla (ot ponedilnika po ned. „vsich svjatyh”).
- c) pered Uspenijem, 2 tyždñi.
- d) Pered Roždestvom 40 dneŭ ot 15-ho novembra.)

Tyždnevy: v seređu i pjatnicu. V serđu postime, bo tohdy zradil Juda Isusa, a v pjatnicu v pamjať krestnoj smerti Spasiteľa.

Prazdničny: na prazdnik Vozdviženija i na Usiknovenije sv. Joanna.

Davny postny zakony dnes v značnoj miri polehčeny dispinzacijeju jeviskopa, kotoru dušpastyri vyholosiat v cerkvi. Za dispinzaciju ot posta podľa tenerišňaho prednisu Cerkvi treba molitisja 3 Otče naš... i 3 Bohorodice i 1 Pod tvoju milost', razom innymi dobrými d'ilami nado uhoditi Bohu.

2. Vzhľadom na bolši prazdniki sv. Mati Cerkov podajet polnoje razrišenie ot posta. Taki dni nazyvajutsja svobodnymi abo voľnicej. Sii suť:

a) Pered Paschoju ot nedil'i „mytarja i fariseja” odin tyždeň.

b) Po Paschi svitlyj tyždeň.

c) Po Sošestvii Sv. Ducha odin tyždeň.

d) Po Roždestvi do navečerija Bohojavlenija.

3. Nikotory suboty v roku suť priznačeny pamjati usopšich. Takich je 5:

a) pered nedileju mjasopustnoju,

b) pered druhoju,

c) treťju i

d) četvertuju nedileju vel posta, i

e) pered Sošestvijem Sv. Ducha.

V sich dñach po službi otpravljajetsja panachida i pročitajutsja imena usopšich (hramota).

SODERŽANJE

	Str.
1. Potreba vnišňaho bohosluženija	3.

I. Svjaty mista.

2. Chram Božij	4.
3. Stiži cerkovny	5.
4. Vnutrenna časť cerkvi	6.
5. Prestol	10.

II. Cerkovny prinadležnosti.

6. Krest i sv. obrazy	11.
7. Cerkovny sosudy	14.
8. Cerkovny odeždy	18.
9. Cerkovny knihi	21.

III. Svjaty bohosluženija.

10. Molitva	22.
11. Povsednevnoje bohosluženije	24.
12. Večerňa	25.
13. Utreňa	26.
14. Značenije i rozvitije sv. služby	27.
15. Proskomidija	28.
16. Časti sv. služby	30.
17. Čto suť sv. tajny?	33.
18. Krešćenije	34.
19. Miropomazanije	35.
20. Eucharistia	36.
21. Pokajanie	36.
22. Svjaščenstvo	38.
23. Cerkovna hierarchija	39.
24. Supružestvo	41.
25. Jeleopomazanije	42.
26. Osvjaščenija i blahoslovenija	43.
27. Cerkovny pochorony	44.

IV. Svjaty časy.

28. Rok cerkovnyj .	45.
29. Neděli pred paschoju	46.
30. Svitloje Voskresenije Christovo	47.
31. Neděli po Paschi	49.
32. Prazdniki nedvižimy	50.
33. Posty. Svobodny dñi	53.

